

Ocjena Suda

U situacijama u kojima su nestale osobe u trenutku nestanka bile pod kontrolom “agenata države”, a kasnije su pronađene mrtve, teret dokaza leži na državi. Država je dužna za taj nestanak i ono što se dogodilo s tom osobom pružiti zadovoljavajuće i uvjerljivo objašnjenje.

Domaća sudska praksa upućuje na to da se u takvim slučajevima teret dokazivanja prebacuje na državu koja je dužna dokazati da je žrtva preživjela ili umrla u drugačijim okolnostima.

Premda su državna tijela bila obaviještena o okolnostima nestanka i smrti srodnika podnositelja, kaznena istraga u tom pogledu nije provedena, iako je to bila obveza domaćih tijela.

Kako je srodnik podnositelja nestao dok je bio pod kontrolom hrvatskih vojnika te o njemu nije bilo nikakvih informacija sve dok njegovo tijelo nije pronađeno u masovnoj grobnici s prostrijelnom ranom na glavi, prema čl. 2. Konvencije u tim okolnostima postojala je snažna pretpostavka uzročnosti između nestanka i ubojstva, a teret dokaza da tome nije bilo tako bio je na državi.

Slijedom svega navedenog, zaključak domaćih sudova da podnositelji nisu dokazali da su hrvatski vojnici ubili njihovog bliskog srodnika te da njegovo ubojstvo nije predstavljalo ratnu štetu bio je očigledno nerazuman.

17.1.7.b)

ADILOVSKA PROTIV BIVŠE JUGOSLAVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE

Zahtjev br. 42895/14

Presuda od 23. siječnja 2020.

*Čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda -
pravo na pošteno suđenje - pravo na pristup sudu - nerazumni sadržaj
procesnog zahtjeva - nužno suparničarstvo - utvrđena povreda*

Činjenice

2004. gđa Adilovska pokrenula je parnični postupak radi utvrđenja prava vlasništva na nekretnini koja je bila u vlasništvu njezina oca. Pred nacionalnim sudovima njezina tužba je odbačena.

U tom postupku njezine dvije sestre naknadno su se pridružile na strani podnositeljice zahtjeva kao tužiteljice.

Prvostupanjski sud prihvatio je 2004. tužbeni zahtjev, ali je presuda ukinuta povodom žalbe 2013. i tužba podnositeljice je odbačena zbog procesnih nedostataka, jer ona i njezine sestre nisu bili jedini zakonski nasljednici njihovog pokojnog oca, koji je imao petero druge djece.

Žalbeni sud nije uzeo u obzir argument koji je iznosio odvjetnik podnositeljice zahtjeva da ostali potencijalni zakonski nasljednici nisu imali namjeru pristupiti postupku. Oslanjajući se posebno na čl. 6. st. 1. Konvencije, gđa Adilovska žalila se na odluke domaćih sudova koji su odbacili tužbu bez ispitivanja osnovanosti tužbenog zahtjeva.

Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da je imala pravo pokrenuti sudski postupak i da je bilo nerazumno uvjetovati njezino pravo na podnošenje tužbe sudjelovanjem svih potencijalnih nasljednika njezina pokojnog oca, jer nikoga se ne može natjerati da se pridruži parničnom postupku kao tužitelj.

Uz to, prema relevantnom domaćem zakonu, svaki je suvlasnik u sudskim postupcima bio ovlašten tražiti zaštitu cijele imovine u odnosu na treće osobe. Podnositeljica zahtjeva smatra da su domaći sudovi trebali utvrditi relevantne činjenice i odlučiti o osnovanosti njezina zahtjeva prihvaćanjem zahtjeva u cijelosti ili samo djelomično, ovisno o procjeni. Ostali zakonski nasljednici koji nisu sudjelovali u postupku imali su mogućnost ostvarivanja svojih prava prema podnositeljici zahtjeva i ostalim tužiteljima u odvojenom postupku.

Vlada je navela da je u postupku bilo potrebno sudjelovanje svih zakonskih nasljednika, uzimajući u obzir zakonsku pretpostavku jednakih udjela svih suvlasnika. Nadalje je Vlada tvrdila da je pitanje položaja stranke pitanje materijalnog prava koje proizlazi iz uspostavljenog odnosa stranaka i predmeta spora te bi ga trebalo ocjenjivati na temelju pojedinačnih činjenica slučaja. Budući da je žalbeni sud utvrdio da se nisu svi potencijalni zakonski nasljednici pokojnog oca podnositeljice zahtjeva uključili u postupak na strani podnositeljice zahtjeva, nije se ispitivala osnovanost građanske tužbe podnositeljice zahtjeva. Ovakvim tumačenjem postupovnih pravila nastojalo se zaštititi zakonske nasljednike koji nisu sudjelovali u postupku i na čija bi se prava moglo utjecati. Vlada smatra da bi bilo previše opterećujuće i protivno načelu procesne učinkovitosti kada bi se očekivalo da će drugi potencijalni nasljednici pokrenuti odvojene postupke protiv podnositeljice zahtjeva i njezinih sestara.

Ocjena Suda

Sud smatra da je ono što je u ovom predmetu u pitanju proceduralna prepreka koja se odnosi na pravni položaj podnositeljice zahtjeva koji je

spriječio domaće sudove u ispitivanju osnovanosti njezina tužbenog zahtjeva, a ne suštinsko ograničenje prava koje postoji u skladu s domaćim zakonodavstvom.

Prema tome, Sud je ispitivao je li odbijanje žalbenog suda da ocijeni osnovanost tužbenog zahtjeva podnositeljice neopravdano ograničilo njezino pravo na pristup sudu.

Sud je u tom svjetlu ispitao jesu li (zahtijevajući sudjelovanje svih potencijalnih nasljednika pokojnog oca podnositeljice zahtjeva) sudovi podnositeljici zahtjeva nametnuli neproporcionalni teret, ugrožavajući pravičnu ravnotežu između legitimne brige za zaštitu prava svih potencijalnih nasljednika i prava podnositeljice zahtjeva na pristup sudu.

Sud primjećuje da se pitanje koje se tiče podnositeljice zahtjeva o pravu na podnošenje tužbe prvo pojavilo na raspravi održanoj pred žalbenim sudom, kada je odvjetnik podnositeljice zahtjeva izjavio da drugi potencijalni zakonski nasljednici njezina pokojnog oca nisu izrazili namjeru pridružiti se postupku. Te argumente, potkrijepljene iskazima svjedoka, žalbeni sud nije razmotrio.

Prema mišljenju Suda, uvjetovanje ispitivanja osnovanosti zahtjeva podnositeljice zahtjeva sudjelovanjem svih potencijalnih zakonskih nasljednika, koji su bili brojni, žalbeni sud nametnuo je neproporcionalni teret podnositeljici zahtjeva u pokušaju da osigura odlučivanje o njezinu građanskopravnom zahtjevu.

Sud je posebno istaknuo da ne može zaključiti da iz dostavljenih podataka proizlazi da je ovo tumačenje žalbenog suda predmet dobro ustaljene domaće prakse.

Naprotiv, prema domaćem zakonu postoji mogućnost da sud prihvati zahtjev samo djelomično i odbaci preostali dio.

Sud nadalje primjećuje da su obje strane tvrdile da je bilo koji od nasljednika koji nisu sudjelovali u postupku bio u mogućnosti tražiti svoje imovinske zahtjeve u odvojenim postupcima, ako su podnositeljica zahtjeva i njezine sestre bile uspješne u građanskom postupku. U takvim okolnostima, bilo kakvi argumenti postupovne učinkovitosti po ocjeni Suda nisu mogli nadmašiti pravo podnositeljice zahtjeva da sudovi odluče o njezinu tužbenom zahtjevu.

U tom smislu Sud na kraju primjećuje da ovaj nalaz ne dovodi u pitanje ishod u pogledu merituma domaćeg postupka.

Slijedom svega navedenoga, Sud nalazi povredu čl. 6. st. 1. Konvencije, odnosno da je podnositeljica zahtjeva neosnovano spriječena u osiguravanju suđenja o svome tužbenom zahtjevu.

17.1.7.c)

MUIĆ PROTIV HRVATSKE

Zahtjev br. 79653/12

Presuda od 30. svibnja 2017.

Čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda - pravo na pošteno suđenje - pravo na pristup sudu - nerazumni sadržaj procesnog zahtjeva - sudski raskid ugovora o radu - nije utvrđena povreda

Činjenice

Podnositelj zahtjeva dobio je poslovno uvjetovani otkaz.

Taj je otkaz osporavao pred općinskim sudom, a poslodavac je podnio protutužbu za sudski raskid ugovora o radu. Općinski sud utvrdio je da je otkaz nedopušten te odbio protutužbeni zahtjev poslodavca za sudski raskid ugovora o radu.

15. veljače 2008. žalbeni sud preinačio je prvostupanjsku presudu u dijelu u kojem se nalaže vraćanje podnositelja zahtjeva na posao i odlučio da je njegov radni odnos prestao 23. siječnja 2007. Presuda je podnositelju zahtjeva dostavljena 5. ožujka 2008.

Podnositelj zahtjeva podnio je Zavodu za zapošljavanje, Područnoj službi u Slavonskom Brodu, 30. travnja 2008. zahtjev za ostvarivanje novčane naknade za nezaposlene za razdoblje nakon 23. siječnja 2007.

Zavod za zapošljavanje, Područna služba Slavonski Brod, odbio je 2. lipnja 2008. podnositeljev zahtjev, utvrdivši da je podnesen izvan roka od dana prestanka radnog odnosa određenog 23. siječnja 2007., kako je predviđeno čl. 31. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (dalje u tekstu: Zakon o posredovanju pri zapošljavanju).

Podnositelj zahtjeva podnio je žalbu Središnjoj službi Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (dalje u tekstu: Središnja služba). Posebice je tvrdio da se rok za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje naknade za nezaposlene nije trebao računati od 23. siječnja 2007., s obzirom na to da je sudski raskid ugovora o radu utvrđen tek presudom Županijskog suda u Slavonskom Brodu od 15. veljače 2008.

15. listopada 2008. Središnja služba, postupajući kao drugostupanjsko upravno tijelo, odbila je žalbu podnositelja zahtjeva kao neosnovanu i potvrdila odluku Zavoda za zapošljavanje, Područnog ureda Slavonski Brod. Također je primijećeno da je sam podnositelj zahtjeva obavijestio Zavod

za zapošljavanje, Područnu službu Slavonski Brod, o ishodu radnog spora te je 27. ožujka 2008. i 2. travnja 2008. komunicirao s jednim od djelatnika Zavoda. Također je obaviješten o posljedicama presude Županijskog suda u Slavonskom Brodu koji je odredio 23. siječnja 2007. kao dan sudskog raskida ugovora o radu.

Podnositelj zahtjeva tvrdio je u upravnoj tužbi da je za dan sudskog raskida ugovora o radu saznao tek nakon što je u ožujku 2008. primio presudu Županijskog suda u Slavonskom Brodu te da se rok za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava na naknadu za nezaposlene trebao računati do toga datuma.

Upravni je sud RH 20. siječnja 2011. odbio upravnu tužbu podnositelja zahtjeva i potvrdio odluke upravnih tijela.

Ustavni sud RH odbacio je naknadnu ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva.

Zavod za zapošljavanje, Područna služba Slavonski Brod, 21. studenog 2008. utvrdio je da podnositelj zahtjeva nije trebao primiti naknadu za nezaposlene od 21. studenoga 2000. do 31. ožujka 2008. S obzirom na to da je podnositelj zahtjeva već nadoknadio dio nepropisno primljenog iznosa, naložio mu je da preostali dio nadoknadi u roku od 15 dana od primitka predmetne odluke.

Središnja je služba 16. srpnja 2013. potvrdila odluku Zavoda za zapošljavanje Slavonski Brod, osim u dijelu koji se odnosi na početak tijeka roka za povrat novca od strane podnositelja zahtjeva. Posebice mu je naložila da nadoknadi sredstva u roku od 15 dana od primitka naknade za izgubljeni plaću.

Upravni sud u Osijeku odbio je 12. rujna 2014. upravnu tužbu podnositelja zahtjeva i potvrdio odluke upravnih tijela. Utvrdio je da podnositelj zahtjeva, prema odlukama građanskih sudova u radnom sporu, nije imao pravo na naknadu za nezaposlene za razdoblje do 23. siječnja 2007. Nadalje je utvrdio da je njegov zahtjev za ostvarivanje naknade za nezaposlene za razdoblje nakon toga dana već bio odbijen u drugom postupku.

Ustavni sud RH odbacio je ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva. Tijekom 2008. podnositelj zahtjeva ostvario je pravo na mirovinu.

Ocjena Suda

Kada se na temelju domaćeg zakonodavstva prije obraćanja sudu mora provesti upravni postupak koji je podnositelj dužan pokrenuti, pravila koja uređuju rok za podnošenje zahtjeva upravnom tijelu mogu utjecati na pravo pristupa sudu zajamčenog čl. 6. st. 1. Konvencije.

Jasno je da u ovom predmetu podnositelj zahtjeva nije bio spriječen podnijeti zahtjev za ostvarivanje naknade za nezaposlene, ali to nije dovoljno, jer pravo na pristup sudu uključuje ne samo pravo na pokretanje postupka već i pravo na rješavanje spora, odlukom suda. U ovom su predmetu upravna tijela, uključujući i Upravni sud RH, odbila podnositeljev zahtjev za ostvarivanje naknade za nezaposlene, nalazeći da ga je podnio izvan roka predviđenog čl. 31. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju.

Sud primjećuje da čl. 31. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju propisuje da tridesetodnevni rok za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje naknade za nezaposlene teče od dana prestanka radnog odnosa i da dodatni šezdesetodnevni rok teče od isteka tridesetodnevnog roka.

Sud nadalje primjećuje da sudska praksa Upravnog suda RH, koju Vlada navodi, izražava stajalište da se rok za podnošenje zahtjeva treba računati od dana prestanka radnog odnosa, bez obzira na to kako je taj dan utvrđen.

Uobičajeni zadatak Suda nije preispitivanje mjerodavnog prava i sudske prakse *in abstracto*, već utvrditi je li način na koji su primijenjeni ili način na koji su utjecali na podnositelja zahtjeva doveo do kršenja Konvencije.

U ovom predmetu domaća tijela računala su rok za podnošenje zahtjeva od dana prestanka radnog odnosa podnositelja zahtjeva. Međutim, nesporno je da je dan raskida njegova ugovora o radu, odnosno 23. siječnja 2007., utvrđen tek 15. veljače 2008., dakle neizbježno nakon isteka roka iz čl. 31. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju. Također je nesporno da je podnositelj zahtjeva za dan sudskog raskida njegova ugovora o radu saznao tek 5. ožujka 2008. kada je primio presudu Županijskog suda u Slavonskom Brodu.

S tim u vezi, Sud je već utvrdio da stranke moraju biti u mogućnosti iskoristiti pravo podnošenja tužbe ili podnošenja žalbe od trenutka kada se mogu učinkovito upoznati sa sudskim odlukama kojima im se nameće teret ili koje mogu povrijediti njihova legitimna prava ili interese.

Drukčije stajalište moglo bi značajno smanjiti rok za podnošenje tužbe ili čak onemogućiti njegovu pravovremenost.

U tom kontekstu Sud smatra da bi računanje roka za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje naknade za nezaposlene od dana koji je sud odredio kao dan sudskog raskida ugovora o radu podnositelja zahtjeva (23. siječnja 2007.) umjesto od datuma kada je podnositelj zahtjeva saznao za dan sudskog raskida ugovora o radu (5. ožujka 2008.) u ovom predmetu moglo

predstavljati nerazumni sadržaj postupnog zahtjeva, što bi spriječilo ispitivanje osnovanosti zahtjeva.

Međutim, Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva podnio zahtjev za ostvarivanje naknade za nezaposlene nakon isteka roka od trideset dana, čak i ako je 5. ožujka 2008. uzet kao početni datum od kojega počinje teći rok. Budući da podnositelj zahtjeva nije naveo nikakav razlog za propuštanje tog roka, ne bi imao pravo na dodatni rok od šezdeset dana predviđen čl. 31. st. 2. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju. Stoga, bez obzira na utvrđenja domaćih tijela koja bi mogla podlijevati određenim kritikama, podnositelj zahtjeva u svakom slučaju nije poštovao rok za podnošenje svojeg zahtjeva za ostvarivanje naknade za nezaposlene.

U svjetlu prethodnih razmatranja, Sud stoga nalazi da nije došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.

17.1.7.d)

KOVAČEVIĆ PROTIV HRVATSKE

Zahtjev br. 61763/13

Odluka od 30. lipnja 2015.

Čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda - pravo na pošteno suđenje - nerazumni sadržaj procesnog zahtjeva - otkaz zbog nezadovoljavanja na probnom radu - zahtjev odbačen

Činjenice

Podnositelj zahtjeva dobio je otkaz ugovora o radu s obrazloženjem da nije zadovoljio na probnom radu.

Podnositelj zahtjeva prigovorio je odluci o raskidu ugovora o radu, *inter alia*, tvrdeći da je odlukom pogrešno navedeno da nije zadovoljio na probnom roku te da su pravi razlog za otkaz ugovora o radu financijske poteškoće u društvu.

Podnositelj zahtjeva zatražio je da se kao dokaz priloži relevantna dokumentacija vezana za njegovo zaposlenje te da se na ročištu ispituju dva svjedoka, a to su H.B. i I.U.

Sud je ispitao nekoliko svjedoka, uključujući i H.B. te I.U., te je ispitao relevantnu dokumentaciju priloženu od stranaka. Podnositelj zahtjeva u postupku je bio zastupan od strane odvjetnika koji je na ročištima aktivno sudjelovao u ispitivanju svjedoka i dokaza.

Sud je utvrdio da iz izjava svjedoka, kao i relevantnih dokaza izvedenih na ročištima, proizlazi da podnositelj zahtjeva nije udovoljio zahtjevima radnog mjesta te je stoga odluka o otkazu bila opravdana i zakonita. Slijedom navedenoga, odbio je tužbeni zahtjev.

Žalbeni sud odbio je podnositeljevu žalbu kao neosnovanu, a Vrhovni sud RH odbio je reviziju. Podnositelj je uložio ustavnu tužbu pred Ustavnim sudom RH koji je odbacio ustavnu tužbu.

Ocjena Suda

U konkretnom predmetu Sud mora ispitati je li pravo podnositelja zahtjeva na pristup sudu nepropisno ograničeno odlukom domaćih sudova o limitiranju opsega ispitivanja predmeta spora na ispitivanje razloga za otkaz navedenih od poslodavca te odbijanjem ispitivanja drugih navoda o razlozima za otkaz, tj. onih za koje je podnositelj zahtjeva tvrdio da su bili pravi razlozi za otkaz.

Sud zamjećuje da je sukladno mjerodavnim odredbama domaćeg radnog prava te ustaljenoj praksi domaćih sudova poslodavac obavezan pri davanju otkaza radniku dati taj otkaz u pisanom obliku, navodeći izričite razloge i temelje za takvu odluku o otkazu. Kad je, i ako je, takva odluka preispitivana pred sudom, teret dokaza je na poslodavcu koji je obavezan iznijeti dokaze koji potkrepljuju prave razloge na koje se oslanjao u odluci o otkazu. Tako izneseni razlozi i predloženi dokazi potom su podložni kontradiktornom ispitivanju od bivšeg radnika. Ako poslodavac ne uspije u dokazivanju postojanja razloga navedenih u odluci o otkazu, odluka o otkazu je nevažeća. U isto vrijeme, sve su druge tvrdnje stranaka izvan predmeta raspravljanja u predmetu spora jer je taj predmet raspravljanja određen prvenstveno odlukom o otkazu.

Iz takvog uređenja radnih sporova proizlazi da ako razlozi za otkaz izneseni od poslodavca nisu potkrijepljeni iznesenim dokazima o otkazu, odluka o otkazu je nevažeća. Ako je pak taj otkaz opravdan razlozima iznesenim od poslodavca, odluka je važeća.

Po mišljenju Suda, iz ovakvog uređenja logično proizlazi da se druge tvrdnje stranaka, mimo onih koje su mjerodavne za odluku o otkazu, doista čine nepotrebne i kao takve mogu prouzročiti nepotreban teret za učinkovitost provedbe pravde u radnim sporovima. Ne postoji potreba da se sud bavi daljnjim tvrdnjama stranaka u vezi s postojanjem drugih mogućih razloga za otkaz ako se razlozi navedeni u odluci o otkazu, u konkretnom slučaju, pokažu utemeljenima.

Prema tome, Sud smatra da se ne može tvrditi da u ovakvom procesnom uređenju, u kojem imaju primjerenu mogućnost sudjelovati u postupku, stranke nemaju pravo na pristup sudu radi odlučivanja o njihovu sporu, kako to zahtijeva čl. 6. st. 1. Konvencije.

U vezi s time, Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva učinkovito sudjelovao u postupku pred domaćim sudovima u vezi sa svojom građanskom tužbom protiv društva koje je donijelo odluku kojom se otkazuje njegov radni odnos jer je propustio udovoljiti uvjetima probnog roka. Kroz cijeli postupak pred domaćim sudovima podnositelj zahtjeva bio je pravno zastupan te je imao priliku iznijeti sve dokaze i tvrdnje, kao i preispitivati dokaze podnesene od suprotne stranke u postupku koji su bili mjerodavni za predmet.

Sud također primjećuje da su domaći sudovi svoje odluke u vezi s podnositeljevim konkretnim tvrdnjama potkrijepili dovoljnom argumentacijom.

Sud stoga, u svjetlu svojih gore navedenih utvrđenja, odbacuje podnositeljev zahtjev kao očigledno neosnovan.

17.1.7.e)

ČIKANOVIĆ PROTIV HRVATSKE

Zahtjev br. 27630/07

Presuda od 5. veljače 2015.

Čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda - pravo na pošteno suđenje - pravo na pristup sudu - utvrđena povreda

Činjenice

Podnositelj zahtjeva radio je za Općinu Borovo do 16. siječnja 1991. kad je otpušten kao tehnološki višak. 28. ožujka 1991. podnositelj je Općinskom sudu u Vukovaru podnio tužbu protiv Općine Borovo u kojoj je tražio vraćanje na rad i isplatu zaostataka plaća.

Djelomičnom presudom od 15. listopada 1996. Općinski sud u Vukovaru poništio je odluku o otkazu podnositelja kao nezakonitu te naložio njegovo vraćanje na rad u roku od osam dana od dana kad presuda postane pravomoćna. U isto je vrijeme sud odlučio pričekati dok djelomična presuda ne postane pravomoćna prije ispitivanja potraživanja podnositelja za isplatom zaostataka plaća.

Ova je presuda podnositeljevu zastupniku uručena istoga dana, a tuženiku 13. studenoga 1996.

5. prosinca 1996. tuženik, kojeg je zastupalo Državno odvjetništvo u Zagrebu, podnio je žalbu na djelomičnu presudu. Podnositelj zahtjeva primio je primjerak te žalbe 27. siječnja 1997. U međuvremenu, nakon što je neuspješno podnio nekoliko pisanih zahtjeva za vraćanje na rad Općini Borovo, 17. prosinca 1996. podnositelj zahtjeva pisao je predsjedniku Županijskog suda u Vukovaru i tražio pomoć u vezi s time. Posebice je tvrdio da je 26. studenoga i 16. prosinca 1996. od Općinskog suda u Vukovaru zatražio da potvrdi da je njihova djelomična presuda postala pravomoćna dodavanjem ovjerenog odobrenja u tu svrhu (klauzule pravomoćnosti). Tvrdio je da su njegovi zahtjevi usmeno odbijeni s objašnjenjem da je žalba tuženika podnesena 5. prosinca 1996. spriječila da presuda postane pravomoćna.

6. veljače 1997. podnositelj zahtjeva podnio je odgovor na žalbu tuženika u kojoj je tvrdio, *inter alia*, da Općinski sud u Vukovaru treba žalbu proglasiti nedopuštenom jer je podnesena izvan vremenskog roka. Odlukom od 28. ožujka 1997. Općinski sud u Vukovaru proglasio je žalbu tuženika nedopuštenom jer je podnesena izvan zakonskog roka, pri čemu je utvrdio da je zadnji dan za podnošenje žalbe bio 28. studenoga 1996. Tuženik se žalio na tu odluku. 30. rujna 1997. podnositelj zahtjeva otišao je u prijevremenu mirovinu zbog invaliditeta.

Odlukom od 2. srpnja 1998. Županijski je sud odbio tužbu tuženika na odluku Općinskog suda u Vukovaru od 28. ožujka 1997. 13. listopada 1998. Općinski sud u Vukovaru ovjerio je podnositeljev primjerak djelomične presude iz 1996. potvrđujući da je postala pravomoćna. Pečat pokazuje da je djelomična presuda postala pravomoćna 29. studenoga 1996. U ponovljenom postupku vezanom uz zaostatke plaća presudom od 28. travnja 2004. Općinski je sud u Vukovaru presudio u korist podnositelja zahtjeva i naložio da mu tuženik isplati zaostatke plaća za razdoblje od 1. ožujka 1991. do 1. listopada 1997., odnosno ukupno 110.226,19 kn, zajedno s obračunatim zakonskim zateznim kamatama.

Međutim, nakon žalbe tuženika, 16. lipnja 2004. Županijski sud u Vukovaru u potpunosti je odbio tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva. Sud je naveo, *inter alia*, da na temelju čl. 238. Ovršnog zakona zaposlenik može podnijeti prijedlog za ovrhu presude kojom se nalaže njegovo vraćanje na rad u roku od trideset dana od dana kad presuda postane pravomoćna. Djelomična presuda postala je pravomoćna 29. studenoga 1996., no podnosi-

telj nikad nije podnio zahtjev za njezino izvršavanje, a to je trebao učiniti do 29. prosinca 1996. Županijski je sud stoga smatrao da je podnositelj time izgubio ne samo pravo tražiti vraćanje na rad već i pravo na isplatu zaostataka plaća.

23. srpnja 2004. podnositelj zahtjeva izjavio je reviziju protiv drugostupanjske odluke. Tvrdio je da nije nikako mogao podnijeti zahtjev za izvršenje djelomične presude do 29. prosinca 1996. jer je u to vrijeme žalba tuženika od 5. prosinca 1996. na djelomičnu presudu još bila u tijeku te on zbog toga nije bio svjestan da je djelomična presuda postala pravomoćna. 13. listopada 1998. shvatio je da je djelomična presuda zaista postala pravomoćna 29. studenoga 1996., nakon što je potvrđena klauzulom pravomoćnosti Općinskog suda u Vukovaru. Međutim, s obzirom na to da je umirovljen 30. rujna 1997., nije mogao podnijeti zahtjev za izvršenje djelomične presude i tražiti vraćanje na rad.

8. prosinca 2004. Vrhovni sud RH dijelom je ukinuo drugostupanjsku presudu, a dijelom ju je potvrdio. Konkretno, ukinuo je onaj dio drugostupanjske presude koji odbija podnositeljev zahtjev za isplatom zaostataka plaća za razdoblje od 1. ožujka 1991. do 29. prosinca 1996. te je u tom dijelu predmet vratio prvostupanjskom sudu. Međutim, potvrdio je onaj dio drugostupanjske presude koji odbija podnositeljev zahtjev za isplatu zaostataka plaća za razdoblje od 29. prosinca 1996. do 1. listopada 1997.

8. prosinca 2004. podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu protiv presude Vrhovnog suda RH u kojoj je tvrdio da je došlo do povrede njegova ustavnog prava na pošteno suđenje. Pritom je ponovio svoju tvrdnju iznesenu u reviziji.

Ustavni sud RH odbio je podnositeljevu ustavnu tužbu.

U međuvremenu, u ponovljenom postupku nakon dijela odluke Vrhovnog suda RH od 8. prosinca 2004. u kojem predmet vraća na ponovno suđenje, presudom od 27. siječnja 2006. Općinski sud u Vukovaru naložio je Općini Borovo da podnositelju zahtjeva isplati zaostatke plaća za razdoblje od 1. ožujka 1991. do 29. prosinca 1996.

Presudom od 13. srpnja 2007. Županijski sud u Vukovaru odbio je žalbu tuženika i potvrdio prvostupanjsku presudu.

Ocjena Suda

Sud prvo upućuje na svoju stalnu sudsku praksu prema kojoj se od osobe koja je dobila ovršnu ispravu protiv države ne može tražiti da pokreće ovršni postupak da bi isprava bila izvršena.

Sud nadalje smatra da se to načelo u jednakoj mjeri odnosi na situacije poput one u ovom predmetu u kojoj je podnositelj dobio presudu protiv lokalnih vlasti, odnosno Općine Borovo. To je zbog toga što iz perspektive Suda hijerarhija između različitih tijela državne vlasti nije bitna za ispitivanje zahtjeva koji je podnesen Sudu.

Općine su javnopravne osobe koje imaju javne ovlasti i čije djelovanje ili propusti u djelovanju, bez obzira na opseg njihove autonomije *vis-à-vis* tijela središnje vlasti, mogu izazvati odgovornost države na temelju Konvencije.

Sudska praksa Suda usklađena je s međunarodnim običajnim pravom u tom području koje se očituje u Nacrtu članaka Komisije za međunarodno pravo o odgovornosti država za međunarodno protupravne akte. Prema čl. 4. Nacrta članaka, postupanje bilo kojeg državnog tijela smatra se aktom te države prema međunarodnom pravu, koji god da je njegov karakter kao tijela središnje vlasti ili tijela teritorijalne jedinice unutar države. Činjenica da je općinu zastupalo Državno odvjetništvo dodatno potvrđuje to načelo u ovom predmetu.

Stoga, s obzirom na to da se od osobe koja je dobila konačnu i ovršnu presudu protiv lokalnih vlasti ne može zahtijevati da naknadno pokrene ovršni postupak za njezino izvršavanje, Sud smatra očitim da takav pojedinac također ne smije snositi nikakve negativne posljedice zbog toga što to nije učinio.

U ovom predmetu domaći su sudovi odbili zahtjev podnositelja zahtjeva za isplatom zaostataka plaća za relevantno razdoblje upravo i isključivo zato što nije zatražio ovrhu djelomične presude kojom se nalaže njegovo vraćanje na rad koja je donesena protiv lokalnih vlasti. Također ističe da je podnositelj zahtjeva, nakon što je ta odluka donesena, u nekoliko navrata zatražio da ga lokalne vlasti vrate na posao, što je činjenica koju su domaći sudovi priznali, ali su je smatrali nebitnom. Stoga se ne može tvrditi da se podnositelj zahtjeva odrekao svojeg prava da ga se vrati na rad ili da lokalne vlasti nisu znale za presudu.

Prethodna bi razmatranja inače bila dovoljna da Sud utvrdi povredu čl. 6. st. 1. Konvencije u ovom predmetu. Međutim, Sud je ipak nastavio sa svojim ispitivanjem jer smatra da bi način na koji su domaći sudovi primijenili mjerodavno domaće pravo u predmetu podnositelja zahtjeva mogao imati šire implikacije za prava radnika da se presude koje nalažu njihovo vraćanje na rad izvrše protiv privatnih poslodavaca.

Stoga, ostavljajući po strani činjenicu da je djelomična presuda kojom se nalaže vraćanje podnositelja zahtjeva na rad donesena protiv lokalnih vlasti, Sud ističe sljedeće.

Na temelju hrvatskih zakona koji su bili na snazi u to vrijeme, pojedinac je mogao podnijeti prijedlog za ovrhu čak i bez potvrde o (pravomoćnosti i) ovršnosti ako se prijedlog za ovrhu podnosi istom sudu koji je donio presudu koja se nastoji izvršiti.

Čak je bilo moguće tražiti ovrhu presude koja još nije stekla svojstvo ovršnosti. Međutim, te su dvije mogućnosti bile dostupne samo ako je presuda koja se nastojala izvršiti već postala pravomoćna. Drugim riječima, nepravomoćne se presude nikada nisu mogle izvršiti.

U ovom je predmetu činjenica da je djelomična presuda od 15. listopada 1996. postala pravomoćna već 29. studenoga 1996. postala očita tek 2. srpnja 1998. To je bilo otprilike jednu godinu i šest mjeseci nakon isteka roka unutar kojeg je, prema domaćim sudovima, podnositelj trebao zatražiti ovrhu te presude.

S obzirom na to da čl. 238. Ovršnog zakona nije navodio datum kad je presuda kojom se nalaže vraćanje na rad postala pravomoćna ili stekla svojstvo ovršnosti kao datum početka roka koji je u članku propisan, već je, općenitije, navodio trenutak kad je radnik “stekao pravo” podnijeti prijedlog za ovrhu, čini se da je tekst te odredbe domaćim sudovima dao dovoljno prilika da u obzir uzmu to razdoblje od godinu dana i šest mjeseci. Nadalje, sudska praksa domaćih sudova koja se razvila pri primjeni te odredbe, kao i mišljenje pravnih stručnjaka, naizgled upućuju na to da je datum početka tog roka bio datum kad je radnik saznao (obično tako što mu je uručena drugostupanjska presuda) da je presuda koju nastoji izvršiti postala pravomoćna. S obzirom na to da se domaći sudovi u predmetu podnositelja zahtjeva u svojim presudama nisu bavili praktičnim implikacijama gore spomenutog razdoblja, teško je razlučiti jesu li ga oni jednostavno previdjeli ili su ga svjesno smatrali nevažnim.

Bilo kako bilo, ti sudovi nisu uzeli u obzir to razdoblje te su odbili potraživanje podnositelja zahtjeva za isplatom zaostataka plaća na temelju toga što navodno nije poštovao rok koji se, na način kako su ga izračunali domaći sudovi, u navedenim okolnostima nije mogao ni poštovati. To je umanjilo samu bit podnositeljeva prava na pristup sudu zajamčenog čl. 6. st. 1. Konvencije. Stoga je u ovom predmetu došlo do povrede tog članka.

17.1.7.1. Hrvatska sudska praksa

1. Razmatrajući učinke iskazane sudske interpretacije (tumačenja) odredbe čl. 79. ZUS-a:20/10-110/21 u dijelu naknade troškova koje je podnositelj imao u postupku vođenom pred Sudom EU-a, Ustavni sud smatra potrebnim istaknuti na iznimno važnu činjenicu koja ovaj predmet bitno razlikuje od (možda) njemu činjenično usporedivih predmeta.

Naime, Ustavni sud primjećuje da su u slučaju podnositelja nadležni upravni sudovi dio iskazane ocjene o “nužnosti i neophodnosti” troškova koje je podnositelj imao u postupku vođenom pred Sudom EU-a, i s tog gledišta osnove za nadoknadu tih troškova, donijeli ispuštajući iz vida utvrđenje koje je Sud EU-a u vezi s troškovima nastalim u postupcima koje provodi iznio i u presudi donesenoj u povodu upućenog zahtjeva Upravnog suda u Zagrebu u predmetu C-801/19.

Ustavni sud u vezi s tim podsjeća da je presudom donesenom u tom predmetu Sud EU-a ocijenio da postavljena pitanja imaju značenje prethodnih pitanja vezanih uz pravilno tumačenje i primjenu pravnog izvora EU-a te je decidirano u zaključku naveo da je na “sudu koji je uputio zahtjev da odluči o troškovima postupka”, a na (moguću) naknadu tih troškova imaju pravo jedino stranke iz “glavnog postupka” pred sudom koji se Sudu EU-a obraća zahtjevom za donošenje prethodne odluke.

11.1. Podnositelj, kao tužitelj u predmetnom upravnom sporu, svakako je jedna od stranaka iz “glavnog postupka” vođenog pred Upravnim sudom u Zagrebu koji se Sudu EU-a i obratio sa zahtjevom u smislu odredbe čl. 267. UFEU-a, a donesena presuda Suda EU-a u predmetu C-801/19 smisleno je primijenjena u ocjeni Upravnog suda u Zagrebu o osnovanost tužbenog zahtjeva podnositelja koji je u cijelosti usvojen te je podnositelj u potpunosti uspio u zatraženoj sudskoj zaštiti svojih prava i pravnih interesa koji su bili predmetom razmatranja u upravnom sporu.

Stoga Ustavnom sudu ne preostaje drugo nego zaključiti da su odlučujući na opisani način o dijelu podnositeljevog potraživanja naknade troškova u upravnom sporu, a koje je imao u postupku vođenom pred Sudom EU-a, nadležni upravni sudovi čl. 79. ZUS-a:20/10-110/21 primijenili mehanički, bez obraćanja dovoljno pažnje na posebne okolnosti konkretnog slučaja u kojem je podnositelj osnovano pokrenuo predmetni upravni spor, a u kojem je bio izložen i dodatnim troškovima vezanim uz postupak vođen pred Sudom EU-a u povodu zahtjeva Upravnog suda u Zagrebu podnesenog u smislu čl. 267. UFEU-a.

Upravni sud u Zagrebu i Visoki upravni sud nisu razmotrili legitimni cilj kojem teži čl. 79. ZUS-a:20/10-110/21 te su njegovo tumačenje i primjena u ovom predmetu rezultirali ograničenjem koje je umanjilo samu bit podnositeljevog prava zajamčenog čl. 29. st. 1. Ustava. Stoga su iskazana sudska stajališta u tom dijelu ocjene osnovanosti potraživanja podnositelja arbitrarna, imaju značaj prekomjernog (ekscesivnog) formalizma i ne mogu se opravdati s aspekta pravičnog suđenja.

Ustavni sud RH, U-III-2281/2022 od 27. lipnja 2023.

2. Također, valja imati na umu i pravno shvaćanje Ustavnog suda RH, izraženo u odlukama U-III-1348/2006 od 2. prosinca 2006. i U-III-2646/2007 od 18. lipnja 2008., da se sudski postupci moraju provesti sukladno ustavnom načelu vladavine prava kao najviše vrednote ustavnog poretka RH te da se njihovo provođenje ne smije izjednačiti samo sa zahtjevom za zakonitošću postupanja suda, već mora uključiti i zahtjev da zakonske posljedice moraju biti primjerene legitimnim očekivanjima stranaka u svakom konkretnom slučaju.

9. Ovaj viši sud smatra da je sud prvog stupnja u konkretnom slučaju ovrhovoditelju ograničio pravo na pristup sudu koje mu je zajamčeno u okviru prava na pravično suđenje iz čl. 6. Konvencije. Razmatranjem navedenog ograničenja kroz test razmjernosti zaključuje se da obustava ovrhe nije razmjerna legitimnom cilju prava na pristup sudu.

10. Naime, legitimni cilj ovrhovoditelja, u konkretnom slučaju, nakon pravomoćnog i ovršnog rješenja javnog bilježnika, jest provedba ovrhe.

11. U navedenoj činjeničnoj i pravnoj situaciji, kada je ovrhovoditelj pozvan na plaćanje predujma za izlazak sudskog ovršitelja radi zapljene i procjene pokretnina ovršenika, a ovrhovoditelj nije u određenom roku predujam platio, nije pravilan zaključak prvostupanjskog suda da su ispunjene pretpostavke za obustavu ovrhe određene na pokretninama ovršenika.

11.1. Naime, uz činjenicu da je ovrhovoditelj prethodno zatražio odgodu uredovanja i u kratkom roku platio traženi predujam, dovodi se u pitanje ostvarivanje ovrhovoditeljeve tražbine, utvrđene pravomoćnim rješenjem javnog bilježnika, čime se ovrhovoditelju nameće prekomjeran teret i stoga takva odluka nije razmjerna legitimnom cilju prava na pristup sudu.

12. Također treba istaknuti pravno shvaćanje izraženo u odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U-III-1052/2007 od 4. svibnja 2011. godine u kojem je navedeno da “stalna praksa ESLJP-a tumači pravo na djelotvorno pravno sredstvo tako da propisana primjenjivana ograničenja ne smiju niti spriječiti niti umanjiti pravo na djelotvorno pravno sredstvo

koje pripada podnositelju na takav način ili do takve mjere da bi sama bit tog prava bila umanjena ili oslabljena jer propust valjane primjene takvih odredaba znači uvijek povredu prava na djelotvorno pravno sredstvo kada predstavlja proizvoljno tumačenje mjerodavnog postupovnog prava ili se takve odredbe primjenjuju previše formalistički”.

13. Odredbom čl. 72. st. 2. OZ-a ovrha će se obustaviti ako je postala nemoguća (što ovdje nije slučaj) ili se iz drugih razloga ne može provesti (što također ovdje nije slučaj).

14. Valja reći da je u tijeku postupka ovrhovoditelj na pozive suda uredno plaćao potrebne predujmove za izlazak sudskih ovršitelja (2. veljače 2022., 14. ožujka 2022., 27. svibnja 2022., 27. srpnja 2022.) i da se ovrha primarno provodi u interesu ovrhovoditelja radi prisilnog ostvarivanja njegove tražbine.

14.1. U konkretnom slučaju valja imati na umu aktivnost ovrhovoditelja u provedbi ovrhe (navedena plaćanja predujmova za sudskog ovršitelja i predlaganje kraćeg roka odgode ovrhe) pa se ne može zaključiti da se zbog ponašanja ovrhovoditelja ovrha ne može provesti.

Županijski sud u Zagrebu, GŽ Ovr-158/23 od 21. lipnja 2023.

3. U postupku pred prvostupanjskim sudom podnositeljica je povećala tužbeni zahtjev nakon vještačenja, čemu su se tuženik i umješac protivili. Prvostupanjski sud dopustio je tu preinaku jer smatra da je ona svrsishodna za konačno rješenja spora među strankama u smislu čl. 190. st. 2. ZPP-a. Tom je odredbom propisano (nakon izmjena iz 2019. to je sada st. 3.) da je nakon dostave tužbe tuženiku za preinaku tužbe potreban pristanak tuženika; ali i kad se tuženik protivi, sud može dopustiti preinaku ako smatra da bi to bilo svrsishodno za konačno rješenje odnosa među strankama.

Taj sud smatra da tužitelj u sporu radi naknade štete zbog povrede prava osobnosti, po prirodi stvari (jer nije proveden dokaz medicinskim vještačenjem), ne može u tužbi istaknuti potpuno određen tužbeni zahtjev u pogledu visine štete. Nadalje, prvostupanjski sud navodi da ako je sudu potrebno stručno znanje vještaka da bi se utvrdili opseg i visina štete, isto to potrebno je i tužitelju da može točno postaviti tužbeni zahtjev, u skladu s rezultatima provedenog vještačenja. Riječ je o okolnostima koje su nastale nakon zaključenja prethodnog postupka i koje su rezultat provođenja dokaza koji je na temelju prijedloga tužiteljice na pripremnom ročištu proveden, pa bi nedopuštenost preinake tužbe mogla teško ugroziti pravozaštitnu funkciju sudskog parničnog postupka. Prvostupanjski sud također smatra da podnositeljica bez svoje krivnje nije mogla prije preinačiti tužbu jer joj

nisu bili dostupni svi potrebni podaci. Prvostupanjski sud zaključuje da je preinaka tužbe s procesnopravnog stajališta svrsishodna za konačno rješenje odnosa među strankama. Prvostupanjski sud pozvao se na stajalište Županijskog suda u Velikoj Gorici u odluci Gž-1407/15 od 26. rujna 2016.

8.1. Drugostupanjski sud pozvao se jedino na st. 1. čl. 190. ZPP-a, tumačeći ga kao izričitu procesnu zabranu preinačenja tužbenog zahtjeva nakon zaključenja prethodnog postupka. Imajući u vidu tu odredbu, zaključio je da se povećanje tužbenog zahtjeva nikako ne može opravdati ni medicinskim vještačenjem provedenim nakon zaključenja prethodnog postupka.

Ustavni sud ocjenjuje da je drugostupanjski sud primijenio pravilo iz st. 1. čl. 190. ZPP-a strogo formalistički ne obrazlažući zbog čega se ne može primijeniti st. 2. i zbog čega je način kako ga je tumačio i primijenio prvostupanjski sud neopravdan. Zbog formalističkog stajališta da preinaka tužbe nije dopuštena nakon zaključenja prethodnog postupka neovisno o ostalim odredbama čl. 190. ZPP-a i okolnostima konkretnog slučaja, nije ni pokušao sagledati postoje li u konkretnom slučaju okolnosti koje opravdavaju preinaku tužbe nakon zaključenja prethodnog postupka.

9. Ustavni sud nadalje primjećuje da je drugostupanjski sud donio presudu 2. rujna 2019., dan nakon što su stupile na snagu izmjene i dopune ZPP-a iz 2019., tj. ZIDZPP:70/19 (v. t. 4.1. obrazloženja ove odluke).

Tim izmjenama i dopunama (čl. 39.) u čl. 190. ZPP-a dodan je novi st. 2. prema kojem, iznimno od pravila iz st. 1. (da tužitelj može preinačiti tužbu do zaključenja prethodnog postupka), tužitelj može preinačiti tužbu do zaključenja glavne rasprave ako je bez svoje krivnje nije mogao preinačiti do zaključenja prethodnog postupka.

Člankom 117. ZIDZPP-a:70/19 propisano je da se, među ostalima, čl. 39. ZIDZPP:70/19 primjenjuje na sve postupke u tijeku.

9.1. Ustavni sud smatra potrebnim istaknuti da je rješenjem br. U-I-5232/2014 i dr. od 17. prosinca 2019. odbacio prijedloge za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom čl. 190. st. 1. ZPP-a. Više predlagatelja podnijelo je prijedloge smatrajući da osporeni članak “predstavlja neustavno ograničenje prava parničnih stranaka na objektivno preinačenje tužbenog zahtjeva u skladu s rezultatima glavne rasprave, u usporedbi s ranijim zakonskim rješenjem kakvo je bilo prije ZIDZPP-a:70/19, prema kojem je tužitelj mogao preinačiti tužbu do kraja glavne rasprave”.

Ustavni sud odbacio je prijedloge jer je utvrdio da je ZIDZPP-om: 70/19 osporeni članak sadržajno izmijenjen tako da je, uz opće pravilo da tužitelj može do zaključenja prethodnog postupka preinačiti tužbu, pro-

pisana iznimka prema kojoj tužitelj može preinačiti tužbu do zaključenja glavne rasprave ako je bez svoje krivnje nije mogao preinačiti do zaključenja prethodnog postupka. Ustavni sud ocijenio je da je ZIDZPP-om:70/19 sadržajno izmijenjen čl. 190. ZPP-a tako da se prigovori u prijedlozima predlagatelja više ne mogu odnositi na njihov novi sadržaj.

9.2. Drugostupanjski sud izgubio je iz vida navedenu izmjenu čl. 190. ZPP-a te njezinu obveznu primjenu na postupke u tijeku.

10. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da postupanje Županijskog suda u Bjelovaru, način na koji je primijenio čl. 190. st. 1. ZPP-a i propustio primijeniti odredbe ZIDZPP-a:70/19, nije bilo razmjerno legitimnom cilju kojem čl. 190. ZPP-a (i prije, a posebice nakon izmjena iz 2019.) teži, čime je narušena sama bit prava podnositeljice ustavne tužbe na pristup sudu zajamčena čl. 29. st. 1. Ustava.

Ustavni sud RH, U-III-4474/2019 od 29. ožujka 2023.

4. Prihvaćajući stajališta iz predmeta Trivkanović (2) i Baljak, Ustavni sud utvrđuje da su nadležni sudovi u konkretnom slučaju, odbijajući tužbeni zahtjev podnositeljice s obrazloženjem da nije dokazala da su njezine bliske srodnike ubili pripadnici hrvatske policije, podnositeljici nametnuli prekomjerni standard dokazivanja koji je u okolnostima konkretnog slučaja neprihvatljiv i suprotan stajalištima samog Vrhovnog suda (v. Baljak, navedeno, § 20., Trivkanović (2), navedeno, §§ 32. i 80.).

Ustavni sud RH, U-III-2547/2021 od 13. travnja 2023.

5. Treba konstatirati da je revizijski sud ustalio svoju praksu kroz odluke poslovnih brojeva Rev x-713/11-2 od 14. prosinca 2011., Rev-1177/21 od 27. svibnja 2014., Rev x-354/10-2 od 15. listopada 2013., Revr-1726/14-3 od 15. prosinca 2015. (etc.), prema kojem pravnom shvaćanju “oštećenik koji se nakon ozljede nije ni pokušao zaposliti u skladu s preostalom radnom sposobnošću nema pravo na naknadu izgubljene zarade u obliku novčane rente” (tako u Rev x-713/11).

12. Naglašava se da je pravno shvaćanje koje je Vrhovni sud izrazio u odluci Rev x-713/11 Ustavni je sud u odluci poslovnog broja U-III-3098/2012 ocijenio ustavno prihvatljivim.

13. Međutim, Ustavni sud je u odluci poslovnog broja U-III-114/2020 od 16. rujna 2021., primjećujući da se pravno shvaćanje revizijskog suda u pogledu problematike potencirane i ovopredmetnom revizijom, razvojem sudske prakse mijenjalo, a u okviru odlučivanja u konkretnom ustavno-sudskom predmetu o povredi prava na pravično suđenje zajamčeno čl. 29. st. 1. Ustava, izrazio je sljedeće pravno shvaćanje:

“... 13. Polazeći od novije sudske prakse na koju se poziva Vrhovni sud u obrazloženju osporene presude (Rev x-713/11-2 od 14. prosinca 2011.), prema kojoj oštećenik koji se nakon ozljede nije ni pokušao zaposliti s preostalom radnom sposobnošću nema pravo na naknadu izgubljene zarade u obliku novčane rente, Ustavni sud ocjenjuje da nižestupanjski sudovi nisu naveli relevantne i dostane razloge koji bi mogli opravdati odbijanje dokaznog prijedloga podnositelja za pribavu podataka od HZZ-a u Garešnici o konkretnoj mogućnosti njegovog zaposlenja s preostalom radnom sposobnošću.

Nadalje, Ustavni sud navodi da je i Vrhovni sud osporenu presudu donio polazeći od utvrđenja nižestupanjskih sudova da se podnositelj nakon završenog liječenja s preostalom radnom sposobnošću nije prijavio HZZ-u niti se javljao na oglase za posao u nekom razumnom razdoblju nakon završetka liječenja.

14. Polazeći od sadržaja mjerodavnog čl. 195. st. 2. ZOO-a, prethodne i novije prakse Vrhovnog suda, kao i razloga za odbijanje dokaznog prijedloga podnositelja za pribavu podataka od HZZ-a u Garešnici o konkretnoj mogućnosti njegovog zaposlenja s preostalom radnom sposobnošću, Ustavni sud smatra da nadležni sudovi nisu u obrazloženju osporene presude naveli relevantne i dostatne razloge koji bi mogli opravdati njihovu odluku, odnosno svoja stajališta nisu obrazložili na način koji otklanja svaku sumnju u arbitrarnost postupanja i odlučivanja.

Drugim riječima, prema ocjeni Ustavnog suda, propuštanjem sudova da uzmu u obzir konkretnu mogućnost zaposlenja podnositelja s preostalom radnom sposobnošću u Garešnici, već samo formalistički utvrđivanje činjenice (ne)prijave na HZZ odnosno (ne)javljanja na oglase radi posla, povrijedili su pravo podnositelja na pravično suđenje zajamčeno čl. 29. st. 1. Ustava...”

14.1. Valja primijetiti da je Ustavni sud svoje pravno shvaćanje izrazio ponajprije u okviru činjenice da su redovni sudovi zauzeli pravno shvaćanje sukladno gore navedenoj ustaljenoj praksi revizijskog suda (t. 11.), a da pri tome “nisu naveli relevantne i dostane razloge koji bi mogli opravdati odbijanje dokaznog prijedloga podnositelja za pribavu podataka od HZZ-a u Garešnici o konkretnoj mogućnosti njegovog zaposlenja s preostalom radnom sposobnošću”, što je rezultiralo time da nije otklonjena svaka sumnja u “arbitrarnost postupanja i odlučivanja”, dakle početno se time Ustavni sud orijentirao na ocjenu ustavnopravne prihvatljivosti postupovnog pravnog pristupa sudova.

15. Međutim, jasno je (osobito iz zadnjeg citiranog odlomka ustavnosudske odluke) da je pravno shvaćanje Ustavnog suda, da se s ustavnopravnog aspekta smatra neprihvatljivim (kako se ocjenjuje) očito suviše formalistički pristup kojim bi se - uz sve tamo utvrđene okolnosti (a u bitnom podudarne onima iz t. 8. do 9.) te osobito uz činjenično utvrđenje potpune faktičke nemogućnosti zapošljavanja na tržištu rada u okviru preostale radne sposobnosti - za ostvarivanje prava koja su predmet ovoga spora inzistiralo na formalnom prijavljivanju na HZZ radi traženja zaposlenja te da u tim okolnostima utjecaj u sporu nema ni činjenica da se tužiteljica nije niti pokušala zaposliti s preostalom radnom sposobnošću.

16. S obzirom na takvu, recentnu ustavnosudsku praksu, i revizijski sud ovom odlukom dodatno profilira svoje pravno shvaćanje, pri čemu ostaje kod onog primarnog, da je na tužitelju (a u smislu pretpostavki za ostvarenje ovdje spornih prava) načelna obveza (aktivnog pokušaja) zapošljavanja u okviru preostale radne sposobnosti, što po ustaljenom i očekivanom redovnom tijeku djelovanja sasvim sigurno podrazumijeva i prijavu na HZZ, kao jednu od osnovnih radnji usmjerenih na traženje posla kroz (i) u tu svrhu ustrojeno institucionalno tijelo.

16.1. No, također se ne može unaprijed ne ostaviti mogućnost da činjenica neprijavljivanja na HZZ i netraženje poslova na tržištu rada sama po sebi, u određenim, ograničenim slučajevima (a u tom se smislu usmjerava na restriktivniji pristup), ipak ne dovede do gubitka ovdje spornih prava, a to primjerice u okolnostima gore navedenih specifičnih činjeničnih utvrđenja, a osobito uz činjenično utvrđenje potpune faktičke nemogućnosti zapošljavanja na tržištu rada.

16.2. Pritom, revizijski sud izrazito naglašava da ovom odlukom nikako ne izražava shvaćanje da se *a priori* tužitelja stavlja u položaj da se za ostvarivanje ovdje spornih prava ne treba prijavljivati na HZZ radi traženja zaposlenja niti aktivno, u okviru svoje radne sposobnosti, tražiti zaposlenje na tržištu rada. Naprotiv, takva bi se (proaktivna) angažiranost upravo mogla smatrati kao očekivan, primaran i logičan način djelovanja, koji se od oštećenika po redovnom tijeku stvari i očekuje te su (i dalje) itekako zamislivi slučajevi (možda čak i izgledniji - no to ipak ulazi u ocjenu stanja svakog konkretnog slučaja) u kojima će izostanak takvog djelovanja upućivati na nedovoljnu angažiranost tužitelja koja bi u određenim okolnostima itekako mogla rezultirati zaključkom o neprihvatljivom suzdržavanju od realno mogućeg otklona štetnih posljedica i, posljedično, odbijanjem tužbenog zahtjeva.

16.3. Hoće li u određenom slučaju propust takvih aktivnosti utjecati na odluku u pravnoj stvari, ovisit će o okolnostima svakog konkretnog slučaja, pri čemu je, dakle, osnovna polazišna točka (ali ne nužno i krajnja) uistinu očekivana spominjana aktivnost tužitelja u smislu prijave i aktivnog traženja posla. No, ipak, kada bi se u specifičnom predmetu ocijenilo da konkretne specifične okolnosti slučaja to ne opravdavaju, inzistiranje na tom preduvjetu (obvezi prijave) kao apsolutnom moglo bi dovesti do suviše formalističkog, u ustavnopravnom smislu neprihvatljivog pristupa suđenju (sve u smislu gore navedenog). Upravo u smislu potonjeg valja zaključiti da je odluka u ovoj konkretnoj pravnoj stvari donesena isključivo u okviru činjeničnog nesumnjivog utvrđenja dokazane, potpune i eklatantne nemogućnosti zaposlenja tužiteljice na tržištu rada.

Vrhovni sud RH, Rev-1242/22 od 21. veljače 2023.

6. Zaključno, tumačenje čl. 13. st. 1. ZoPPN-a kakvo je u osporenoj presudi izrazio Visoki upravni sud Ustavni sud ocjenjuje suviše formalističkim imajući u vidu da podnositeljica, iz prethodno navedenih razloga, nije sudjelovala u ostavinskim postupcima iza svojih predaka pa nije ni mogla raspolagati rješenjem o nasljeđivanju. Ustavni sud podsjeća da je u svojoj dosadašnjoj praksi više puta iznio stajalište da pretjerani formalizam u odlučivanju postoji onda kad su pravna stajališta proizvod “mehaničke” primjene mjerodavnog prava, bez uzimanja u obzir konteksta i bez sagledavanja pravnog problema kao jedinstvene cjeline i da je, s aspekta zaštite ustavnih prava podnositelja kao i s aspekta temeljnih vrijednosti ustavnog poretka Republike Hrvatske, takva primjena mjerodavnog prava neprihvatljiva (odluka br. U-III-2184/2009 od 13. studenoga 2014., točka 26.1., Narodne novine br. 145/14.).

Ustavni sud RH, U-III-4542/2020 od 30. lipnja 2022.

7. Podnositelju je nametnut nesavladiv teret dokaza u pogledu brisanja predmetne predbilježbe prava vlasništva jer je od njega traženo da dokazuje negativnu činjenicu neplaćanja kupoprodajne cijene (što je načelno nemoguće), iako je, kao što je navedeno u obrazloženju prvostupanjskog rješenja, podnositelj predložio brisanje predmetne predbilježbe prava vlasništva upisane na temelju sudske odluke pod uvjetom da se ta predbilježba opravda do 15. travnja 2009. isplatom kompletne cijene i sudu se dostavi ovjerena potvrda o isplati kupoprodajne cijene u cijelosti.

10. Ustavni sud nije razmatrao ostale povrede ustavnih prava koje je podnositelj istaknuo u ustavnoj tužbi jer je, na prethodno navedeni način, utvrdio povredu ustavnog prava na pravično suđenje.

Ustavni sud RH, U-III-1796/2019 od 30. lipnja 2022.

8. Ustavni sud primjećuje da je u zahtjevu za mirno rješenje spora od 31. siječnja 2014. podnositelj u bitnome naveo da ne može stupiti u posjed svoje nekretnine od 2004. (kada ju je RH dala na korištenje trećim osobama), zbog čega je zahtijevao isplatu naknade zbog nemogućnosti korištenja nekretninom od 120.000,00 kn (vidi točku 2.2.).

8.4. Ustavni sud nadalje primjećuje da se nakon podnošenja zahtjeva iz siječnja 2014. pa do kraja utuženog razdoblja nije ništa promijenilo glede posjedovanja i korištenja predmetne nekretnine. Nadalje, iz tumačenja drugostupanjskog suda (prema kojem utuženi iznos naknade štete koji se odnosi na razdoblje nakon siječnja 2014. nije bio obuhvaćen zahtjevom za mirno rješenje spora) slijedi da je podnositelj, kako bi ispunio zahtjev dopuštenosti tog dijela tužbe, bio dužan obratiti se daljnjim zahtjevom nadležnom državnom odvjetništvu radi isplate naknade, s istovjetne i nepromijenjene osnove, koja se odnosi i na naredno razdoblje. Slijedom navedenoga te uzimajući u obzir da tužena RH ionako osporava osnovanost potraživanja za cijelo utuženo razdoblje (i ne čini se da bi na temelju zahtjeva za mirno rješenje spora za daljnje razdoblje s podnositeljem bila sklopljena izvansudska nagodba), Ustavni sud ocjenjuje da je drugostupanjski sud pri ocjeni dopuštenosti predmetnog dijela tužbenog zahtjeva primijenio čl. 186.a ZPP-a pretjerano formalistički te da u okolnostima konkretnog slučaja ograničenje podnositeljevog prava na pristup sudu nije bilo razmjerno legitimnom cilju kojem ta odredba teži (vidi točku 8.1.).

8.5. Osim toga treba istaknuti i da je podnositelj zahtjevom za mirno rješenje spora uopćeno zatražio naknadu štete zbog nemogućnosti korištenja nekretninom od 2004. pa do dana podnošenja zahtjeva, dok je u tužbi i tijekom parničnog postupka tužbeni zahtjev precizirao tako da je tužbom odredio da se utuženi iznos odnosi na naknadu štete s osnove izgubljene dobiti od najma kuće, izgubljene dobiti od prihoda iz voćnjaka, oranice i vrta te izgubljene dobiti od najma gospodarskih objekata na predmetnoj nekretnini.

8.6. U tom pogledu, Ustavni sud primjećuje da u odnosu na naknadu štete s osnove izgubljene dobiti od najma kuće te dobiti od voćnjaka, oranice i vrta (iako su bili obuhvaćeni istim zahtjevom za mirno rješenje spora kao i potraživanje s osnove izgubljene dobiti od najma gospodarskih objekata te su se odnosili i na razdoblje nakon podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora) ni prvostupanjski ni drugostupanjski sud, odlučujući o tom dijelu tužbenog zahtjeva, nisu doveli u pitanje njegovu dopuštenost.

8.7. Pored toga Ustavni sud primjećuje da je u drugostupanjskoj presudi izostalo obrazloženje u odnosu na zahtjev za naknadu štete s osnove

izgubljene dobiti najma od gospodarskih objekata za razdoblje od rujna pa do kraja 2011. te za 2012.

8.8. Slijedom navedenoga Ustavni sud ocjenjuje da je podnositelju u navedenom dijelu povrijeđeno pravo na pravično suđenje u aspektu prava na pristup sudu i prava na obrazloženu sudsku odluku zajamčeno čl. 29. st. 1. Ustava.

Ustavni sud RH, U-III-1006/2020 od 7. lipnja 2022.

9. Stoga je prvostupanjski sud primjenom pravila o teretu dokazivanja nametnuo podnositeljici dokazivanje spekulativnih okolnosti za koje ni sam ne zna i ne može pretpostaviti kada bi nastupile i kako bi se reflektirale na visinu naknade štete, odnosno protivno postupovnim jamstvima čl. 29. st. 1. Ustava arbitrarnom primjenom pravila o teretu dokazivanja nametnuo je podnositeljici nemoguć standard dokazivanja i prekomjeran teret te iznio razloge o navodnoj nedokazanosti visine zahtjeva za naknadom štete koji nemaju uporišta ni u činjenicama konkretnog predmeta ni u mjerodavnom zakonodavnom okviru (usporedi s odlukom Ustavnog suda br. U-III-2443/2016 od 18. travnja 2019., t. 27., i tamo citiranom praksom ESLJP-a, www.usud.hr). Drugim riječima, u sporu o pravu na naknadu štete pojedinca oštećenog nepravilnim radom državnog tijela sud je tumačio okolnosti slučaja i mjerodavno pravo na štetu oštećenog pojedinca (vidi *a contrario* Pyrantienė protiv Litve, navedeno, §§ 65., 70.).

Ustavni sud RH, U-III-4004/2021 od 13. travnja 2022.

10. Drugostupanjski sud je, preinačujući prvostupanjsku presudu i odbijajući tužbeni zahtjev, svoju presudu temeljio polazeći od utvrđenja:

- da je prvostupanjski sud propustio utvrditi da u spis nije dostavljena potvrda nadležnog tijela iz čl. 73. st. 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima da je određeni stan ili druga prostorija u određenoj zgradi i na određenoj zemljišnoj čestici samostalna uporabna cjelina;

- da podnositelji nisu tvrdili i dokazivali da su zahtijevali ishođenje potvrde iz čl. 73. st. 3. ZVDSP-a - da se radi se o potvrdi koja ne može biti nadomještena nikakvom sudskom odlukom, pa kako ta potvrda ne prileži spisu, drugostupanjski sud je odbio tužbeni zahtjev podnositelja. Iz navedenog sažeto proizlazi da drugostupanjski sud svoju odluku temelji isključivo na činjenici da podnositelji nisu dostavili u spis potvrdu nadležnog tijela iz čl. 73. st. 3. ZVDSP-a da je određeni stan ili druga prostorija u određenoj zgradi i na određenoj zemljišnoj čestici samostalna uporabna cjelina.

8.1. Međutim, Ustavni sud ističe da podnositelji u postupku koji je prethodio ustavnosudskom tužbenom zahtjevu nisu tražili uspostavu etažnog

vlasništva u zemljišnim knjigama, nego su zahtijevali razvrgnuće suvlasničke zajednice i utvrđivanje suvlasničkih omjera jer među strankama nije postignut sporazum o načinu razvrgnuća suvlasništva. Drugim riječima, podnositelji su u postupku tražili donošenje presude koja će zamijeniti sporazum suvlasnika o suvlasničkim omjerima i posebnim dijelovima nekretnine.

U tom smislu Ustavni sud navodi da prema shvaćanju Vrhovnog suda izraženom u odlukama Rev-1553/13-2 od 8. siječnja 2014. i Rev-200/09-3 od 6. svibnja 2009. nepostojanje sporazuma stranaka o uspostavi etažnog vlasništva na nekretninama ne predstavlja zapreku da se suvlasnička zajednica stranaka na predmetnim nekretninama razvrgne uspostavom etažnog vlasništva.

8.2. Prema utvrđenju prvostupanjskog suda suvlasnička zajednica podnositelja s tuženikom nastala je spajanjem čestica u postupku obnove i osnivanja zemljišne knjige, a prije tog postupka nekretnine podnositelja i tuženika bile su upisane u različitim zk. ulošcima. Dakle, prije pokretanja zemljišnoknjižnog ispravnog postupka (koji još uvijek nije dovršen) nekretnina koju je tuženik kupio bila je upisana samostalno u zk. ul. br. 4735, k. o. Slavonski Brod, te su u zemljišnoknjižnom ispravnom postupku zk. čestice iz tog zk. uloška spojene sa zk. č. br. 1814/1 i upisane u zk. ul. br. 10657, k. o. Slavonski Brod, a stranke (podnositelji i tuženik) uknjiženi su kao suvlasnici na predmetnoj nekretnini, svatko za 1/3 dijela.

8.3. Ustavni sud stoga ocjenjuje da u okolnostima konkretnog slučaja zahtjev drugostupanjskog suda za dostavljanjem potvrde nadležnog tijela iz čl. 73. st. 3. ZVDSP-a predstavlja pretjerani formalizam čime je podnositeljima povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

Ustavni sud RH, U-III-4999/2019 od 11. studenoga 2021.

11. Dopušta se tužitelju podnošenje revizije protiv rješenja Županijskog suda u Splitu poslovni br. Gž R-466/20-2 od 3. lipnja 2020. zbog pravnih pitanja:

“Postoji li identitet zahtjeva za mirno rješenje spora i tužbe u slučaju kada je tužitelj dopunio i ispravio pojedine navode tužbe, tako da zbog toga činjenična osnova tužbe i tužbeni zahtjev nije u bitnom promijenjen u odnosu na činjeničnu osnovu iz zahtjeva za mirno rješenje spora?”

“Je li došlo do promjene činjenične osnove iznesene u tužbi u odnosu na činjeničnu osnovu zahtjeva za mirno rješenje spora ako tužitelj u tužbi ne mijenja životni događaj na kojemu temelji zahtjev, nego samo dopunjuje

sadržaj činjeničnih navoda kojima ne mijenja pravno relevantne elemente činjeničnog stanja na kojima se temelji tužbeni zahtjev?”

...

Tužitelj je podnio prijedlog za dopuštenje revizije protiv rješenja Županijskog suda u Splitu, poslovni br. Gž R-466/20-2 od 3. lipnja 2020., kojim je ukinuta presuda Općinskog suda u Splitu, poslovni br. Pr-994/18-14 od 16. ožujka 2019. i odbačena tužba, postavljajući sljedeća pitanja:

- Derogira li odredba čl. 186.a st. 1. ZPP-a odredbe ZPP-a koje se odnose na preinaku tužbe, odnosno na odredbu čl. 191. st. 3. ZPP-a kojom je propisano u kojim slučajevima tužba nije preinačena?

- Postoji li identitet zahtjeva za mirno rješenje spora i tužbe u slučaju kada je tužitelj dopunio i ispravio pojedine navode tužbe, tako da zbog toga činjenična osnova tužbe i tužbeni zahtjev nije u bitnom promijenjen u odnosu na činjeničnu osnovu iz zahtjeva za mirno rješenje spora?

- Je li došlo do promjene činjenične osnove iznesene u tužbi u odnosu na činjeničnu osnovu zahtjeva za mirno rješenje spora ako tužitelj u tužbi ne mijenja životni događaj na kojemu temelji zahtjev, nego samo dopunjuje sadržaj činjeničnih navoda kojima ne mijenja pravno relevantne elemente činjeničnog stanja na kojima se temelji tužbeni zahtjev?

U odnosu na postavljena pitanja tužitelj, kao razloge zbog kojih pitanja smatra važnima za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, navodi da je shvaćanje drugostupanjskog suda u pobijanoj odluci o navedenim pitanjima različito od shvaćanja zauzetog u odlukama ovoga revizijskog suda Rev-1018/07-2 od 15. listopada 2008., Rev x-847/16-3 od 9. travnja 2019., Revr-647/15-2 od 22. ožujka 2017. i Rev x-827/14-2 od 8. siječnja 2015.

...

Postupajući po odredbi čl. 387. st. 1. i 6. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 88/08. i 123/08., 57/11., 25/13., 89/14., 70/19. - dalje: ZPP), vijeće Vrhovnog suda RH ocijenilo je da su ispunjene pretpostavke za dopuštenost revizije u smislu odredbe čl. 385.a st. 1. al. 2. ZPP-a zbog druga dva označena pravna pitanja, jer je riječ o pravnim pitanjima koja su važna za odluku u ovom sporu i za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu zato što se radi o pitanjima o kojima postoji shvaćanje Europskog suda za ljudska prava, s kojim shvaćanje iz pobijane drugostupanjske presude nije podudarno. Naime, Europski sud za ljudska prava zauzeo je shvaćanje u

predmetu Omerović protiv Hrvatske (zahtjev br. 22980/09) prema kojemu je potrebno izbjeći situaciju kada postupovna pravila prestaju služiti ciljevima pravne sigurnosti i pravilnog djelovanja pravosudnog sustava te postanu jedna vrsta prepreke stranci u parnici da njezin zahtjev nadležni sud razmotri u meritumu.

U skladu s navedenim shvaćanjem ovaj je revizijski sud u nizu odluka (primjerice Rev x-931/16-3 od 12. lipnja 2018. i dr.) zauzeo shvaćanje koje korespondira gore izraženom shvaćanju Europskog suda za ljudska prava, u situacijama kada je tužiteljima pretjeranim formalizmom onemogućen pristup sudu.

U odnosu na prvo postavljeno pitanje, valja reći da ono nije važno za odluku u ovom sporu i za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, odnosno za razvoj prava kroz sudsku praksu, jer se u ovom konkretnom slučaju ne radi o preinaci tužbe, već o identitetu zahtjeva za mirno rješenje spora iz čl. 186.a st. 1. ZPP-a i tužbe.

Vrhovni sud RH, Revd-2317/20 od 24. ožujka 2021.

12. U ovom postupku je 16. rujna 2013. doneseno rješenje o presumi-ranom povlačenju tužbe.

Nakon toga rješenjem suda prvog stupnja od 1. rujna 2014. dopušten je povrat u prijašnje stanje i donesena je odluka o osnovanosti tužbenog zahtjeva.

U povodu žalbe tuženika protiv presude kojom je prihvaćen tužbeni zahtjev rješenjem ovog suda poslovni br. GŽ-4059/15 od 17. travnja 2018. ukinuta je ta prvostupanjska presuda i predmet vraćen sudu prvog stupnja na ponovno odlučivanje.

Tim rješenjem dana je uputa sudu prvog stupnja da odluči o pravovremenosti prijedloga za povrat u prijašnje stanje, a ako je prijedlog pravovremen, da odluči o njegovoj osnovanosti, s tim da sukladno čl. 122. u svezi s čl. 119. ZPP-a strankama treba dati pravo da spram te odluke suda prvog stupnja izjave žalbu.

No, u ponovljenom postupku sud prvog stupnja nije donio takvo rješenje, a u novoj presudi sud prvog stupnja u pogledu prethodno opisane upute višeg suda navodi da je prvostupanjski sud, rješavajući o pretpostavljenom povlačenju tužbe na ročištu 16. rujna 2013., postupio suprotno odredbi čl. 65. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 25/13.) jer se, po odredbi čl. 102. st. 1. i 2. tog Zakona, ta odredba čl. 65. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku ne primjenjuje na postupke u tijeku kad je taj Zakon

stupio na snagu, tj. ne primjenjuje se na postupke koji su pokrenuti prije njegova stupanja na snagu 1. travnja 2013., kao što je ovdje slučaj.

Sud prvog stupnja dalje pojašnjava da nakon što je stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 25/13.) sud nije mogao primijeniti odredbu čl. 65. tog Zakona, što je nepravilno učinio na ročištu 16. rujna 2013. kad je riješio da se smatra da je tužitelj povukao tužbu te je stoga prvostupanjski sud rješenjem od 20. prosinca 2018. stavio izvan snage dio rješenja od 1. rujna 2014., kojim je dopustio povrat u prijašnje stanje, a ostao je na snazi dio istog rješenja o ukidanju rješenja od 16. rujna 2013. o pretpostavljenom povlačenju tužbe. Iz navedenoga proizlazi da je sud prvog stupnja, bez žalbe stranaka, sam sebi dao pravo, koje ne proizlazi iz zakona, da preispituje zakonitost i pravilnost rješenja o povlačenju tužbe koje je sam prethodno donio. Takvo postupanje suda prvog stupnja predstavlja korištenje tzv. remonstrativnim ovlastima, a takve ovlasti u parničnom postupku prvostupanjski sud nema.

Već navedeno predstavlja povredu zakona.

Dalje, sud prvog stupnja bio je dužan, prije svega, odlučiti o pravovremenosti prijedloga za povrat u prijašnje stanje, a nakon toga o osnovanosti tog prijedloga.

No, sud prvog stupnja to nije učinio, pa je i time povrijedio zakon.

Daljnja povreda zakona sastoji se u tome što je sud prvog stupnja nakon donošenja rješenja poslovni br. Gž-4059/15 od 17. travnja 2018., sukladno čl. 377. st. 2. ZPP-a, bio dužan izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja ga je upozorio drugostupanjski sud u svom rješenju. No, sud prvog stupnja niti to nije učinio, pa bi se, a imajući u vidu da drugostupanjski sud nema procesnih mogućnosti ispraviti propust suda prvog stupnja da sukladno čl. 122. ZPP-a odluči o prijedlogu za povrat u prijašnje stanje, o žalbi protiv prvostupanjske presude moglo samo meritorno odlučivati tako da se ocijeni je li žalba osnovana ili ne. No, s obzirom na to da je prethodno već utvrđeno da je tužba povučena, da protiv tog rješenja o povlačenju tužbe nije izjavljena žalba, a da je upitno je li sud prvog stupnja zakonito prihvatio prijedlog za povrat u prijašnje stanje, odlučivanje o meritumu predstavljalo bi novu povredu zakona na štetu tuženika, ovaj put od strane drugostupanjskog suda, jer je prijedlog za povrat prihvaćen, odnosno odlukom o prijedlogu za povrat odlučeno je u korist tužitelja.

Zbog svega navedenog prvostupanjska je presuda primjenom čl. 369. st. 1. ZPP-a ukinuta i predmet vraćen sudu prvog stupnja na ponovno odlučivanje.

Vezano uz odluku ovog drugostupanjskog suda treba reći da, iako je u čl. 366.a ZPP-a propisana zabrana ukidanja presude dva puta, ovaj sud kao drugostupanjski nije imao drugih procesnih ovlasti nego prvostupanjsku presudu ukinuti po drugi put. Naime, zbog povrede odredaba parničnog postupka koju je sud prvog stupnja učinio može se primijeniti samo čl. 369. st. 1. ZPP-a te prvostupanjsku presudu ukinuti i predmet vratiti sudu prvog stupnja na ponovno odlučivanje. Drugih procesnih ovlasti kojima bi ovaj sud sanirao povredu procesnih pravila sukladno ZPP-u nema.

Posebno treba istaknuti da ovaj drugostupanjski sud ne može niti primjenom čl. 373.b st. 6. ZPP-a donijeti odgovarajuću odluku, s obzirom na povredu zakona koje je učinio sud prvog stupnja i koje su prethodno opisane. Naime, i da taj sud provede raspravu, ne bi se mogle otkloniti bitne povrede odredaba parničnog postupka koje je učinio sud prvog stupnja i ne bi se prvostupanjska presuda mogla potvrditi.

Kada bi ovaj sud, kao drugostupanjski, bio apsolutno onemogućen u tome da još jednom ukine prvostupanjsku presudu, došlo bi do povrede tuženikovog prava na pošteno suđenje iz čl. 29. Ustava RH kao pravnog akta s najvišom pravnom snagom i čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kao međunarodnog ugovora koji je po svojoj pravnoj snazi iznad zakona, koji, dakle, ima prednost u primjeni spram ZPP-a.

Isto tako, došlo bi do povrede ustavnog načela jednakosti.

S obzirom na povredu prava na pošteno suđenje treba navesti sljedeće. Pravo na pošteno suđenje skup je postupovnih jamstava kojima se osigurava pravičnost postupka. Ono ima tako važno mjesto u demokratskom društvu da ne može biti nikakvog opravdanja za restriktivno tumačenje tih jamstava (v. odluku Ustavnog suda br. U-III-3538/2017 od 18. travnja 2019., www.usud.hr).

Dakle, pravo na pošteno suđenje mora uključivati i mogućnost sudova da postupovnim jamstvima (uvijek) provedu pravičan postupak.

Pri tome treba imati u vidu da pravo na pošteno suđenje ima više aspekata. Oni koji su važni za ovaj spor jesu pravo na pristup sudu, zabrana arbitrarnog postupanja i pravo na pravnu sigurnost.

Pravo na pristup sudu ne uključuje samo pravo pokrenuti postupak, već i pravo na “rješavanje” spora od strane suda.

Ovaj sud smatra da bi pravo na “rješavanje” spora zabranom (ponovnog) ukidanja presude bilo povrijeđeno jer spram tuženika spor ne bi bio riješen u dijelu koji se odnosi na povrat u prijašnje stanje, nakon što je već tužba u ovom predmetu bila povučena, te bi takvim neukidanjem prvostupanjske presude bila narušena sama bit prava na sud.

Naime, postupanjem suda prvog stupnja tuženiku nije omogućeno pravo na žalbu protiv rješenja, i to iz razloga što sud prvog stupnja rješenje koje je bio dužan donijeti i protiv kojega bi stranke imale pravo žalbe zapravo nije donio.

Sud prvog stupnja bio je dužan odlučiti o pravovremenosti prijedloga za povrat u prijašnje stanje, a to nije učinio, pa u slučaju da prijedlog smatra pravovremenim, tuženik bi imao pravo protiv tog rješenja izjaviti žalbu sukladno čl. 119. i 122. ZPP-a.

Kako sud prvog stupnja nije donio rješenje vezano uz pravovremenost prijedloga za povrat u prijašnje stanje, tuženik je uskraćen za pravo na žalbu, odnosno povrijeđeno je njegovo pravo na pristup sudu, konkretno drugostupanjskom.

Nadalje, kada se prvostupanjska presuda ne bi ponovo ukinula, došlo bi do nesankcioniranja očite postupovne nezakonitosti suda prvog stupnja, odnosno spor ne bi bio riješen sukladno zakonu, a to predstavlja povredu prava na pravnu sigurnost.

Neukidanjem prvostupanjske presude dopustila bi se i arbitrarnost ili samovolja suda prvog stupnja jer bi se propustilo sankcionirati nepravilnu primjenu procesnih zakona odnosno odbijanje njihove primjene.

Osim prava na pošteno suđenje, neukidanjem prvostupanjske presude bilo bi povrijeđeno i pravo tuženika na jednakost pred zakonom jer bi u odnosu na sve druge stranke u parničnim postupcima u procesnoj situaciji u kojoj su se našle stranke ovog spora, a nakon pretpostavljenog povlačenja tužbe, zakon bio drugačije (ispravno) primijenjen. U ovom predmetu zakon bi bio pogrešno primijenjen na štetu tuženika, i to samo zbog toga što prvostupanjski sudac nije poštovao zakonske odredbe koje uređuju konkretnu procesnopravnu situaciju vezanu uz povlačenje tužbe i povrat u prijašnje stanje odnosno što nije postupio niti po uputi drugostupanjskog suda, a to je bio dužan učiniti, te što se odlučio koristiti (remonstrativa) ovlastima koja po zakonu uopće nema.

Županijski sud u Zagrebu, Gž-1546/19 od 22. prosinca 2020.

13. Prema ustaljenom stajalištu Ustavnog suda, pravo na rad i slobodu rada podrazumijeva i pravo pojedinca da mu radni odnos ne prestane na način suprotan od onog utvrđenog mjerodavnim zakonom (odluka br. U-III-4495/2007 od 8. svibnja 2008., www.usud.hr).

5.1. Kada je riječ o sporovima iz radnog odnosa, redovni sudovi su ti koji pružaju sudsku zaštitu od nezakonitog prestanka radnog odnosa. U postupku u povodu ustavne tužbe u kojem pojedinac prigovara da je ta za-

štita izostala ili da mu je bila uskraćena, uloga Ustavnog suda ograničena je na ocjenu je li ta zaštita bila djelotvorna.

Ocjena djelotvorne zaštite prava na rad i slobodu rada podrazumijeva, između ostalog, ispitivanje jesu li u okolnostima konkretnog slučaja odluke sudova bile arbitrarne ili na drugi način očito nerazumne. Odluke sudova neće se smatrati arbitrarnima ako su sudovi u provedenim postupcima uspjeli utvrditi i u odlukama predložiti relevantne, dostatne i uvjerljive razloge za svoju ocjenu o osnovanosti ili neosnovanosti tužbenog zahtjeva, odnosno zakonitosti ili nezakonitosti prestanka radnog odnosa (vidi, primjerice, odluku Ustavnog suda br. U-III-1893/2016 od 29. siječnja 2019., www.usud.hr).

5.2. U postupku koji je prethodio ustavnosudskom postupku prihvaćen je tužbeni zahtjev podnositelja kojim je utvrđeno da su odluke tužene kojima mu je otkazan ugovor o radu nezakonite i nedopuštene. Podnositelj u ustavnoj tužbi prije svega ističe da osporene presude ne sadržavaju valjane i argumentirane razloge zbog kojih su sudovi, nakon što su utvrdili da je nezakonito otkazan ugovor o radu, odbili njegov zahtjev da ga se vrati na rad kod tužene, a prihvatili zahtjev poslodavca - tužene za sudski raskid ugovora o radu.

5.3. S obzirom na te prigovore Ustavni sud primjećuje da su sudovi na temelju provedenih dokaza utvrdili da su odnosi između podnositelja i tužene narušeni na privatnoj, međuljudskoj razini, što se odrazilo i na njihov poslovni odnos, i da te okolnosti opravdano mogu upućivati na to da nastavak radnog odnosa podnositelja kod tužene, uz uvažavanje svih okolnosti i interesa obiju ugovornih stranaka, ne bi bio moguć, odnosno da su ispunjene pretpostavke iz čl. 117. st. 2. Zakona o radu (Narodne novine br. 149/09. i 61/11.) za sudski raskid ugovora o radu na zahtjev poslodavca.

5.4. Iz osporenih odluka proizlazi da su za svoju ocjenu o navedenim zahtjevima sudovi dali dostatne i relevantne razloge, a okolnosti konkretnog slučaja ne upućuju na to da bi ti razlozi bili arbitrarni ili nerazumni. Također, izraženo pravno shvaćanje sudova zasniva se na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju i primjeni mjerodavnog materijalnog prava te nema nikakvih naznaka da bi u tom smislu odluke bile arbitrarne ili nepravilne.

5.5. Podnositelj u ustavnoj tužbi nadalje prigovara utvrđenom datumu raskida ugovora o radu, ističući da su u osporenim presudama o tome izostali valjani razlozi te ujedno da je u tom dijelu osporena presuda protivna shvaćanjima izraženima u praksi Vrhovnog suda.

5.6. U osporenoj presudi Vrhovni sud, ispitujući istaknute prigovore podnositelja, pošao je od pravnog shvaćanja (izraženog na sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda od 2. prosinca 2005., Su-IV-293/05) prema kojem u slučaju sudskog raskida ugovora o radu radni odnos prestaje s danom koji odredi sud, uzimajući u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja.

Vrhovni sud zaključio je da su nižestupanjski sudovi u konkretnom slučaju pravilno ocijenili sve okolnosti u pogledu određenog dana prestanka radnog odnosa podnositelja.

5.7. Iz obrazloženja prvostupanjske presude (vidi točku 2.8. odluke), koje je prihvatio drugostupanjski sud, a potom i revizijski sud, može se zaključiti da su činjenice da je podnositelj nakon što je 26. studenoga 2010. objavljen iz radnog odnosa primao naknadu za nezaposlene te naknadu za rad na izborima za predstavničko tijelo, okolnosti kojima se taj sud vodio pri utvrđivanju dana s kojim će se raskinuti ugovor o radu podnositelja.

5.8. Polazeći prije svega od toga da se utvrđivanjem nedopuštenosti otkaza ugovora o radu radnopravni status radnika vraća u ono stanje koje je bilo prije otkazivanja (tako i Vrhovni sud u presudi Revt-197/14 od 30. rujna 2014.), a ne dovodeći pritom u pitanje nadležnost redovnih sudova da ocjenom okolnosti svakog pojedinog predmeta odrede dan sudskog raskida ugovora o radu, Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja osporene revizijske presude, kao niti nižestupanjskih presuda, nije razvidno zbog čega navedene činjenice predstavljaju takve okolnosti koje opravdavaju odluku suda kojom status podnositelja nije vraćen u stanje koje je bilo prije nedopuštenog otkaza (s obzirom na to da je sudski raskid ugovora o radu određen s istim danom s kojim je podnositelj bio objavljen iz radnog odnosa zbog nezakonite odluke poslodavca).

Presuda u sporu predstavlja osnovu na temelju koje se radnik, koji je u sudskom sporu uspio sa zahtjevom da otkaz nije dopušten, vraća u prvobitni položaj kao da nezakonitog otkaza nije ni bilo te na temelju nje radnik ostvaruje sva ona prava koja nije ostvario za vrijeme dok nije radio zbog nezakonitog otkaza. Upravo vraćanje radnika u položaj kao da nezakonitog otkaza nije ni bilo predstavlja svrhu ostvarivanja sudske zaštite iz radnog odnosa.

5.9. Osporenim odlukama određen je prestanak ugovora o radu na zahtjev poslodavca, a protiv volje radnika (čiji je primarni zahtjev bio vratiti se na rad, u radnopravni status kakav je bio prije nedopuštene odluke poslodavca), pri čemu je dan s kojim je raskinut ugovor o radu određen retroaktivno u odnosu na dan kada je sudu podnesen zahtjev za sudski raskid

ugovora o radu (tužena je protutužbeni zahtjev za sudski raskid ugovora o radu podnijela 2013., tražeći da se ugovor o radu s podnositeljem raskine s 26. studenoga 2010.).

Budući da takva odluka ima posljedicu da se njome “nagrađuje” poslodavca koji je radniku dao nedopušten otkaz, a “kažnjava” se radnika koji retroaktivno gubi plaću, kao i sva ostala imovinska i socijalna prava - npr. radni staž - koja proizlaze iz radnog odnosa, iz osporene presude nije razvidno niti na temelju čega je ocijenjeno da je upravo takvom odlukom uspostavljena pravična ravnoteža između interesa radnika i poslodavca.

5.10. Ustavni sud ujedno primjećuje i da je u recentnoj praksi Vrhovnog suda izraženo pravno stajalište da se “zahtjevu za sudski raskid što ga je postavio tuženik (poslodavac) može udovoljiti tek kada sud utvrdi da otkaz poslodavca nije dopušten, a to je učinjeno tek presudom prvostupanjskog suda” (presude br. Revr-763/14 od 24. rujna 2014., Revr-757/04 od 21. travnja 2005., Revr-784/02 od 28. siječnja 2003.), kao i da je u recentnoj praksi Vrhovnog suda također izraženo sljedeće pravno stajalište: “budući da je tuženik zahtjev za sudski raskid ugovora o radu... istaknuo tek 20. veljače 2013., opravdano je ugovor o radu raskinuti s tim danom” (presuda br. Revr-376/14 od 2. lipnja 2015.).

Ustavni sud također primjećuje da su citirana pravna stajališta Vrhovnog suda usklađena s činjenicom da je ugovor o radu dvostrani pravni posao te da se - osim na temelju sporazuma svih ugovornih strana - ne može raskidati prije nego što je ijedna ugovorna strana za to uopće iskazala volju. Raskid ugovora o radu je “sudski” zato što se odvija pred sudom, u okviru postojećeg postupka, a ne stoga što bi sud imao ovlasti po službenoj dužnosti, bez volje odnosno bez izraženog zahtjeva ugovornih strana intervenirati u njihov ugovorni odnos.

5.11. Pri tome valja upozoriti i na to da je podnositelj u reviziji isticao da je odluka o određenom datumu sudskog raskida ugovora o radu protivna praksi Vrhovnog suda te da je u presudi br. Revr-103/02 od 27. listopada 2004., na koju se podnositelj u reviziji pozvao, izraženo shvaćanje da sud ne može odrediti dan prestanka radnog odnosa prije nego što utvrdi da otkaz poslodavca nije dopušten, odnosno prije donošenja prvostupanjske presude.

I u odnosu na tako istaknuti prigovor podnositelja Ustavni sud primjećuje da je u obrazloženju osporene presude izostalo valjano obrazloženje, s obzirom na to da je Vrhovni sud ocijenio da presude na koje se podnositelj pozvao u reviziji nisu relevantne za odluku o sporu, odnosno da u njima

nije izraženo pravno shvaćanje u pogledu određivanja datuma sudskog raskida ugovora o radu.

5.12. Stoga, Ustavni sud utvrđuje da revizijski sud u osporenoj presudi nije predočio relevantne, dostatne i ustavnopravno prihvatljive razloge za odluku kojom je određen prestanak radnog odnosa podnositelja te da je time podnositelju povrijeđeno pravo na rad i slobodu rada zajamčeno čl. 54. st. 1. Ustava.

Ustavni sud RH, U-III-1344/2019 od 20. listopada 2020.

14. Polazeći od navedene odredbe čl. 238. OZ-a u okolnostima konkretnog slučaja, kada je prijedlog za ovrhu radi vraćanja na rad tužiteljica podnijela 24. veljače 2000., a drugostupanjsku presudu Županijskog suda u Splitu poslovni br. GŽ-2220/99 od 29. listopada 1999., kojom je potvrđena presuda Općinskog suda u Imotskom poslovni br. P-831/98 od 25. ožujka 1999. kojom je utvrđen nedopuštenim otkaz ugovora o radu i naloženo vraćanje tužiteljice na rad, primila je 25. veljače 2000., i prema shvaćanju ovog revizijskog suda prijedlog za ovrhu radi vraćanja na rad tužiteljica je podnijela unutar roka iz odredbe čl. 238. OZ-a.

Naime, tom odredbom nije propisano da se prijedlog za ovrhu radi vraćanja na rad podnosi u roku od 30 dana od dana primitka drugostupanjske presude, već da se podnosi od dana kada je ovrhovoditelj stekao pravo takav prijedlog podnijeti.

Zbog toga je pravilno shvaćanje drugostupanjskog suda da je tužiteljica prijedlog za ovrhu radi vraćanja na rad podnijela unutar roka iz čl. 238. OZ-a pa da joj zbog toga pripada i pravo na isplatu naknade plaće na temelju odredbe čl. 93. st. 3. Zakona o radu (Narodne novine br. 38/95., 54/95., 17/01., 82/01., 114/03., 30/04., 137/04. - pročišćeni tekst i 68/05., dalje: ZR). Ovo zbog toga što je u tom trenutku presuda kojom je naloženo vraćanje na rad bila pravomoćna i ovršna, pa je tužiteljica na temelju ovršne isprave bila ovlaštena podnijeti sudu prijedlog za ovrhu, odnosno stekla je pravo u smislu odredbe čl. 238. OZ-a takav prijedlog podnijeti.

Vrhovni sud RH, Revr-693/11 od 18. rujna 2012.

17.1.7.2. Napomena

Prethodno izloženom predmetu Muić protiv Hrvatske potrebno je obratiti posebnu pažnju. Naime, u praksi se vezano uz sudski raskid kao način prestanka ugovora o radu često pojavljuju dileme vezane uz datum prestanka ugovora o radu kada ugovor prestaje sudskim raskidom odnosno odlukom suda.

Datum prestanka ugovora o radu temeljem sudskog raskida često se osporava, kako u žalbama protiv prvostupanijskih presuda tako i u revizijama protiv drugostupanijskih presuda.

No, odgovor na pitanje s kojim danom treba odrediti sudski raskid ugovora o radu nije tako jednostavan.

Naime, sudovi najčešće samo izlože datum bez detaljnije argumentacije zašto taj datum ili zašto ne neki drugi koji radnik (ili poslodavac) traži. Ipak, vezano uz raskid ugovora o radu odlukom suda treba imati u vidu da se ugovor o radu raskida konstitutivnom sudskom odlukom. Tom se odlukom, u usporedbi s datumom donošenja sudske odluke, najčešće retroaktivno raskida ugovor o radu, a mimo volje i interesa radnika.

Dakle, sudske odluke djeluju retroaktivno, a za to ne postoji konkretna zakonska odredba koja bi omogućavala retroaktivno djelovanje konstitutivne sudske odluke.

Radnici se ponekad nađu u situaciji da primitkom drugostupanijske odluke ili revizijske odluke saznaju da su “ostali” bez radnog odnosa, ponekad i godinama prije primitka sudske odluke kojom je sudski raskinut ugovor o radu.

To se događa kada se prvostupanijska ili drugostupanijska presuda preinači tako da se tek drugostupanijskom ili revizijskom presudom odredi sudski raskid ili da se odredi s nekim ranijim datumom od onog koji je određen nižestupanijskom presudom.

Upravo takva situacija dogodila se u predmetu Muić protiv Hrvatske.

U tom predmetu g. Muić tražio je ostvarivanje prava na naknadu po osnovi nezaposlenosti od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Može se primijetiti da je pravo koje je bilo sporno manjeg značenja od onih prava o kojima bi se načelno moglo govoriti kada netko “preko noći” ostane bez po nekoliko godina radnog staža koje vjerojatno više ne može nadoknaditi, a sigurno negativno utječe na njegov pravni položaj u odnosu na razna prava iz radnog odnosa i na osnovi radnog odnosa.

U ovoj odluci, s obzirom na retroaktivno raskidanje ugovora o radu odlukom drugostupanijskog suda, g. Muić izgubio je rok za prijavu Zavodu za zapošljavanje radi ostvarivanja prava na naknadu na osnovi nezaposlenosti.

Sve sporove pred domaćim sudovima g. Muić je izgubio, ali je ESLJP u ovom predmetu istaknuo da stranke moraju biti u mogućnosti iskoristiti pravo podnošenja tužbe ili podnošenja žalbe od trenutka kada se mogu učinkovito upoznati sa sudskim odlukama kojima im se nameće teret ili

koje mogu povrijediti njihova legitimna prava ili interese. Drukčije stajalište moglo bi značajno smanjiti rok za podnošenje tužbe ili čak onemogućiti njegovu pravovremenost.

U tom kontekstu ESLJP smatra da bi računanje roka za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje naknade za nezaposlene od dana koji je sud odredio kao dan sudskog raskida ugovora o radu podnositelja zahtjeva (23. siječnja 2007.) umjesto od datuma kada je podnositelj zahtjeva saznao za dan sudskog raskida ugovora o radu (5. ožujka 2008.) moglo predstavljati nerazumni sadržaj postupovnog zahtjeva, što bi spriječilo ispitivanje osnovanosti zahtjeva.

ESLJP je u ovom predmetu povredu temeljnih ljudskih prava razmatrao isključivo kroz prizmu ostvarivanja prava na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti. Nije razmatrao ostvarivanje ostalih prava iz radnog odnosa jer druga prava nisu bila predmet postupka u povodu kojega je pokrenut postupak pred ESLJP-om.

I Ustavni sud RH je u odluci od 20. listopada 2020., poslovni br. U-III-1344/2019, izrazio “nezadovoljstvo” sudskom praksom o datumu sudskog raskida ugovora o radu.

U bitnom, Ustavni sud RH pri donošenju odluke rukovodio se sljedećim:

- sudski raskid ugovora o radu određen je s istim danom s kojim je radnik bio objavljen iz radnog odnosa temeljem nedopuštenog otkaza;
- sudski raskid određen je retroaktivno čak i u odnosu na dan kada je sudu podnesen zahtjev za sudski raskid ugovora o radu;
- svrha spora u kojem se traži utvrđenje nedopuštenosti otkaza jest da se radnici vrate u radnopravni položaj u kojemu bi bili da nedopuštenog otkaza nije bilo odnosno da ostvare sva ona prava koja nisu ostvarili za vrijeme dok nisu radili zbog nezakonitog otkaza;
- nije jasno zbog čega bi činjenice primanja naknade za nezaposlene i naknade za rad na izborima za predstavničko tijelo predstavljale takve okolnosti koje bi opravdale odluku suda da se status radnika ne vrati u stanje koje je bilo prije nedopuštenog otkaza;
- ugovor o radu dvostrani je pravni posao te se, osim na temelju sporazuma svih ugovornih strana, ne može raskidati prije nego što ijedna ugovorna strana za to uopće iskaže volju, a sud nema ovlast po službenoj dužnosti, bez volje, odnosno bez izraženog zahtjeva ugovornih strana, intervenirati u njihov ugovorni odnos;
- retroaktivnim određivanjem sudskog raskida s danom objave kod Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje temeljem nedopuštenog otkaza

“nagrađuje” se poslodavca koji je radniku dao nedopušten otkaz, a “kažnjava” se radnika koji retroaktivno gubi plaću, kao i sva ostala imovinska i socijalna prava;

- ovakvim “nagrađivanjem” i “kažnjavanjem” nije uspostavljena pravična ravnoteža između interesa radnika i poslodavca;

- obrazloženje revizijskog suda da sudska praksa prema kojoj sud ne može odrediti dan prestanka radnog odnosa prije nego što utvrdi da otkaz poslodavca nije dopušten, odnosno prije donošenja prvostupanjske presude, nije relevantna za odluku o sporu ne predstavlja valjano obrazloženje.

Sljedom svega navedenoga, Ustavni sud RH zaključio je da revizijski sud u osporenoj presudi nije predočio relevantne, dostatne i ustavnopravno prihvatljive razloge za odluku kojom je određen prestanak radnog odnosa podnositelja čime je povrijeđeno ustavno pravo na rad i slobodu rada.

Ono što bi iz izložene odluke Ustavnog suda RH posebno bilo značajno za donošenje budućih odluka o sudskom raskidu jest:

- a) da je Ustavni sud RH “poručio” da se prestanak ugovora o radu ne bi trebao određivati s danom koji je raniji od dana kada je zahtjev za sudski raskid ugovora o radu uopće stavljen, s obzirom na to da je i ugovor o radu “ugovor” na koji se primjenjuje Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05. i dr.) prema čijim se odredbama ugovor ne može raskidati prije nego što barem jedna ugovorna strana za to iskaže volju, a sud nije ovlašten *ex offio* intervenirati u taj odnos;

- b) da pri određivanju datuma prestanka ugovora o radu treba paziti na uspostavljanje pravične ravnoteže između interesa radnika i poslodavca da ne bi došlo do “nagrađivanja” poslodavca, a “kažnjavanja” radnika.

No, pored navedenoga, a zbog čega bi, uvažavajući pravna shvaćanja Ustavnog suda RH ozbiljno trebalo razmisliti o promjeni sudske prakse, ovdje treba naglasiti još i sljedeće.

Određivanje dana prestanka ugovora o radu sudskim raskidom prema okolnostima svakog pojedinačnog slučaja dovodi do pravne nesigurnosti na strani radnika (kao slabije ugovorne strane) jer radnik, kada sudski raskid traži poslodavac, sve do donošenja sudske odluke ne zna kada će mu radni odnos prestati, a poslije i taj datum viši sudovi mogu promijeniti na radnikovu štetu.

Dalje, za ostvarivanje svrhe instituta sudskog raskida ugovora o radu na zahtjev poslodavca nije potrebno da se ugovor o radu raskida retroaktivno. Naime, svrha sudskog raskida ugovora o radu na zahtjev poslodavca jest da radni odnos u kojemu poslodavac i radnik ne mogu dalje zajedno

prestane ako sud procijeni da su za to ispunjene pretpostavke, odnosno svrha nije kažnjavanje radnika.

Tijekom vođenja radnog spora, u kojem radnik tvrdi da otkaz nije dopušten, poslodavac i radnik nisu u ugovornom odnosu (ili od dana kada se dostavi odluka o izvanrednom otkazu ili od dana kada istekne otkazni rok ako je riječ o redovitom otkazu), oni se tek trebaju “vratiti” u ugovorni odnos, pa radi ostvarivanja svrhe sudskog raskida (prestanak radnog odnosa poslodavca i radnika čiji nastavak nije moguć) nije potrebno da se sudski raskid odredi retroaktivno jer nemogućnost nastavka radnog odnosa može postojati samo za ubuduće, ne i za vrijeme koje je već prošlo.

Sljedeće opasnosti koje se pojavljuju kod retroaktivnog određivanja prestanka ugovora o radu jesu da radnik kojemu sud retroaktivno odredi sudski raskid ugovora o radu može izgubiti pravo na naknadu na osnovi nezaposlenosti (što se i dogodilo g. Muiću u predmetu koji je prethodno citiran); sud retroaktivno oduzima radniku (koji je dokazao da je otkaz nedopušten) pravo na naknadu plaće, stvara mu “rupu” u radnom stažu, onemogućuje ga u ostvarivanju prava na mirovinu temeljem “izgubljenog” radnog staža.

Kada radnik ne želi nastavak radnog odnosa, tada do opasnosti i rizika povrede prava radnika ne dolazi jer su radnici koji traže sudski raskid najčešće ili već u mirovini ili u novom radnom odnosu. No, kada se socijalno i materijalno nisu osigurali, tada je veći rizik da će doći do povrede njihovih prava, a najteže posljedice nastupaju u situacijama kada viši sudovi naknadno odrede sudski raskid ili kada odrede neki raniji datum od onoga koji je određen prvostupanjskom presudom.

Zaključno, a vezano uz opravdanost opstanka ustaljene sudske prakse, treba istaknuti da je poslodavac taj koji je radniku dao nedopušteni otkaz, a prema ZR-u načelno svaki radnik koji je dobio nedopušteni otkaz i koji to dokaže u sudskom sporu ima pravo tražiti da ga se vrati na rad (čl. 124. st. 1. ZR-a), pa kada sud određuje sudski raskid retroaktivno u odnosu na dan donošenja sudske odluke, radnika čiji ugovor o radu sud raskida mimo njegove volje stavlja u pravni položaj koji je različit, znatno nepovoljniji od položaja radnika kojega sud vraća na rad.

Zbog toga, u svakom pojedinom slučaju treba biti oprezan u procjeni do koje mjere je takvo drugačije postupanje opravdano i ustavnopravno prihvatljivo s obzirom na to da ZR izrijeком ne ovlašćuje sud da ugovor o radu kao dvostrani pravni posao na koji se supsidijarno primjenjuje ZOO retroaktivno raskine te da treba postići pravičnu ravnotežu između interesa radnika i poslodavca kako bi se ostvarilo ustavno pravo na rad i slobodu rada.